

HRVATSKA UDRUGA PARAPLEGIČARA
I TETRAPLEGIČARA

PROSINAC 2002.

GOD. II. BROJ 6

GLASILO HUPT

Blagoslovljen Božić i Sretna Nova 2003!

MILKA MILINKOVIĆ nagrada
za
životno
djelo

iz sadržaja

- Interview s
T. Perhatom
- Zablude i
stereotipi
- Bonton

Dragi naši članovi i suradnici,

Pri kraju smo još jedne godine i treće godine djelovanja HUPT-a. Kad bismo napravili analizu jesmo li napravili dovoljno u ovoj godini – što bismo mogli kazati? Jesmo. Gledajući na angažman ljudi i na činjenicu da se u HUPT-u radi samo volonterski – možemo biti zadovoljni. Međutim – gledajući na potrebe osoba s paraplegijom, a još više za osobe s tetraplegijom – nije učinjeno dovoljno. Potrebe osoba koje dožive ozljedu kralježnične moždine ogromne su. Možemo reći da su problemi isti već tridesetak godina. Nema sveobuhvatne rehabilitacije! Osobe koje dožive ozljedu kralježnične moždine nemaju sustavnu podršku i nerijetko su prepuštene same sebi. U prilagodbi na invaliditet i prilagodbi na snalaženje u novonastaloj situaciji same osobe i njihove obitelji proživljavaju previše poteškoća a da bi se mogle koncentrirati na što je moguće brže uključivanje u »normalan« život. Ako se jave i/ili pojave u HUPT-u, nastojimo im svojim znanjem i iskustvom pomoći. To često nije dovoljno. Novonastala situacija zahtjeva finacijska sredstva za rješavanje, ako ničeg drugog, barem građevinskih prepreka. Da ne govorimo kako još uvijek postoje poteškoće u opskrbi takvih osoba potrebnim pomagalicama i potrepštinama.

Zahvalni smo kada novostradale osobe dobiju informaciju o postojanju HUPT-a, jer se tada angažira solidarnost među članovima i nastoji se pomoći takvoj osobi. Svjedoci smo živog i neospornog događanja kad osobe s iskustvom prenašaju svoja iskustva mladim osobama s p/t – i taj »prijenos« jest dragocjen, dragocjeniji od knjiških i specijalističkih znanja. Ovo uzajamno obogaćivanje i upuna krnjih programa rehabilitacije je toliko značajna da bi to morali uvažavati i konačno prepoznati svi koji su u procesu rehabilitacije novoozljedenih, tako da zahtjevaju angažman HUPT-a, jer nam je zajednički cilj: mlade osobe s p/t uputiti u sve »tajne« potpune rehabilitacije i organiziranja života u novonastalim uvjetima.

Mi – osobe s paraplegijom ili tetraplegijom – svi smo, zapravo, jedna obitelj i na mnogo načina upućeni smo jedni na druge. Stoga je nužno razvijati prag tolerancije i uzajamnog uvažavanja.

Želim Vam puno kreativnosti u osmišljavanju međusobnih odnosa, u stvaranju ozračja obiteljskog mira i spremnosti na altruizam, a također i djeličak dobre volje da sudjelujete u daljnjem rastu HUPT-a.

Blagoslovljen Božić Vama i Vašim dragima/bližnjima te svako dobro u 2003. godini želi Vam iskreno i od srca

Vaša Mandica Knežević

* * * * *
* * * * *
* Našim dragim članovima s para/tetraplegijom, članovima volonterima, *
* prijateljima i suradnicima želimo blagoslovljen Božić *
* te puno zdravlja i zadovoljstva u 2003. godini! *
* * * * *

HUPT

GLASILO HUPT

HRVATSKA UDRUGA PARAPLEGIČARA I TETRAPLEGIČARA

SADRŽAJ

- 2 Pismo predsjednice
- 4 Interview
- 9 AKTUALNOSTI HUPT-a
- 9 Šijavica
- 11 Zbivanja u HUPT-u
- 12 Nagovještaj promjena u ostvarivanju prava na ortopedska i duga pomagala
- 13 Nacionalna strategija
- 13 Liječenje i rehabilitacija
- 14 Zlatno pravilo
- 15 STUDENTSKA RUBRIKA
- 15 Studenti punom parom
- 16 Prva konferencija studenata STI
- 18 POSUĐENI ČLANCI
- 18 Zablude i stereotipi
- 18 O soku od brusnice
- 19 ZBIVANJA
- 19 Seminar o osobama s invaliditetom
- 20 Obrazovna politika uključivanja
- 22 Bonton
- 23 Osnovano društvo za protetiku i ortotiku
- 24 PSON-ova konferencija
- 25 Nagradna križaljka
- 26 SPORT
- 26 Nagrada za životno djelo

Izdavač: HRVATSKA UDRUGA PARAPLEGIČARA I TETRAPLEGIČARA
Zagreb, Park prijateljstva 1, tel/fax 38 31 195 • e-mail: hupt99@yahoo.com
žiro račun 30105-678-115499 • registarski broj 00001365
ISSN 1332-9871 www.hupt.hr

Glavni i odgovorni urednik: Tihomir Perhat
Priprema i unos teksta: Manda Knežević i Tihomir Perhat
Grafičko oblikovanje: Marijan Osman
Tisak: GRAFOCENTAR, Zagreb

INTERVIEW

Šampion tetraplegikovanja Tihomir Perhat

Tihomir Perhat prepoznatljiva je osoba u pokretu za prava osoba s invaliditetom i zasigurno jedan od onih koji su trasirali put u »borbi« za ljudska prava svih osoba s invaliditetom, a posebice osoba s para/tetraplegijom. Pjesnik je. Veliki radnik. Nezadovoljnik s dostignutim i postignutim, vječni kritičar, ali jedan od najvećih poznavatelja i promicatelja filozofije samostalnog življenja po institucijama. Mogao bi i trebao bi biti učitelj osobama s invaliditetom koje odživljavaju život po institucijama. Ima neprocjenjivo iskustvo i znanje. Kada bi Ministarstva htjela znati istinu života korisnika po institucijama, iskoristili bi njegovo ogromno iskustvo i promišljanje, što bi zasigurno rezultiralo boljom organizacijom rada u institucijama i humanijem življenju korisnika. Osobe s invaliditetom često mu se obraćaju za razne savjete i pomoć, a također brojni korisnici Doma za stare i nemoćne u kojem živi.

- **G-HUPT:** Tihomir Perhat – dječarac na biciklu, pjesnik, voditelj udruga i promicatelj prava osoba s invaliditetom...?

Govoriti i pisati o sebi – a kad znam da će to čitati širi krug čitatelja, među kojima ima podosta bliskih osoba – ako me i ne plaši, uvijek me se doima pomalo narcisoidno, ali i dostatno respektabilno (samocenzura gura bure baruta, kao suvišak energije). Čudno, jer kad ja pripremam intervju ne razmišljam na isti način. Imat ću ubuduće to na umu i najvjerojatnije ću biti malo obazriviji.

preimenovanom u Jadranovo, što mi uvijek lijepo zvuči. Zatim, kao, kako ti kažeš, »dječarac na biciklu« bio sam neposlušan klipani i vrlo skupo platio sam svoj neposluš... Stradao sam u prometu i postao/ostao osoba s tetraplegijom. No, istini za volju, i danas volim bicikl – to je divna sprava!

Kao pjesnik ili, bolje rečeno, osoba sa spisateljskim svrabom, nisam bio dovoljno marljiv i uporan, nisam bio dovoljno samouvjeren i nisam učinio ono što sam možda mogao. Još pomalo pišem, tj. pišem/dišem – jer za mene je radost pisanja vrhunska radost. I kao

Što o sebi zabilježiti? Ukratko: Rođen sam 17. srpnja 1946. godine u najljepšem mjestu na svijetu Svetom Jakovu, kasnije

što Matko Peić u svojim Skitnjama kaže da ne treba živjeti, već je dovoljno samo putovati, moja skitnički duh i nemirna

duša otkriva da nije nužno živjeti – dovoljno je samo pisati... O da sam bio malo discipliniraniji!

Kao voditelj udruga i promicatelj prava osoba s invaliditetom djelovao sam u vrlo nepovoljnom okruženju, ali – kad se osvrnem za sobom – radio sam na stvaranju temelja boljeg života budućim generacijama osoba kojima je odvjekovati vijek svoj s para/tetra odrednicama. A te odrednice nisu nikad bile – nit' će biti – lake. Osim toga, valja imati na umu da ti nitko nikada neće pokloniti tvoje pravo – sam si ga moraš izboriti! Srećom, čovjek nikada nije sam. Ima nas dosta, zajedno smo jači, i kad udruženim snagama krčimo put kroz život, nakon decenija smislenih nastojanja, rezultati moraju biti prepoznatljivi. Možda mladi kolege to ne uviđaju danas, ali za desetak godina shvatit će da se njihovo današnje **carpe diem** plodonosno pretvara u **carpent tua poma nipotes**. Život ima duboki smisao, a baš to je najteže shvatiti i prihvatiti – i tu se najviše uludo utroši dragocjenoga života... Nažalost, ja sam tu dvostruki i stostruki gubitnik jer sam bio prepun prelepršavih iskrica žive znatiželje i svaštar nad svaštarima. I neoprostivo ne-sebičan, naivan volonter.

- *G-HUPT: Da nisi bio onemogućen u mnogočemu, gdje bi Tiho bio sada?*

Eh, da je kozi dug rep!

Teško da bih bio u Hrvatskoj... Možda u Haagu? A možda mi se već ne bi znalo ni za kosti... No, šalu na stranu. Iako je moja generacija, kao i svaka prethodna na ovom području, morala proći kroz vrlo ružna iskustva, ja sebe neostvarena vidim kao, obiteljskom tradicijom i sudbinom sklesanog, nesuđenog građevinara. A sasvim sigurno bih svirao – i to dobro svirao, uvjeren sam u to – barem jedan do dva instrumenta... Ima još puno toga – i sve ću nadoknaditi u vječnosti gdje ima vremena i mogućnosti na pretek... Uz nektar i ambroziju, a može i uz dobro vino! Naravno, ništa bez žena i glazbe.

- *G-HUPT: U usporedbi sa sada stradalim osobama koje za posljedicu imaju tetraplegiju – kakav je bio tvoj početak?*

Moj početak bio je zapravo moj svršetak. Bilo je prebolno, previše bolno da bih to ni u mislima prolazio.

Nema uspoređivanja! Uspoređivanje je uvijek i u pravilu loše.

Međutim, valja znati da je moju generaciju sahranjivala sepsa, grozomorni dekubitusi, uro infekti, kontrakture, neadekvatna njega, nemar, neznanje i glupost... zaglupljujuće strahotna višedecenijska/dosmrtnoposmrtna hospitalizacija, a o psihosocijalnim barijerama bolje da ne govorim. Međutim, može li itko zamisliti da 10. listopada 1961. godine nitko od nas dvadesetak nije imao niti jedno-jedino ortopedsko pomagalo i ništa od danas svakidašnjih potrepština. Ni kolica, ni jastuka, ni uropotrepština...

Kakva bijeda koja izjeda! Kad se toga sjetim, ljuto požalim što sam se rodio u zao čas. No, hvala Bogu, na nama se nešto i naučilo pa naši mladi jedva izgube koju godinu školovanja.

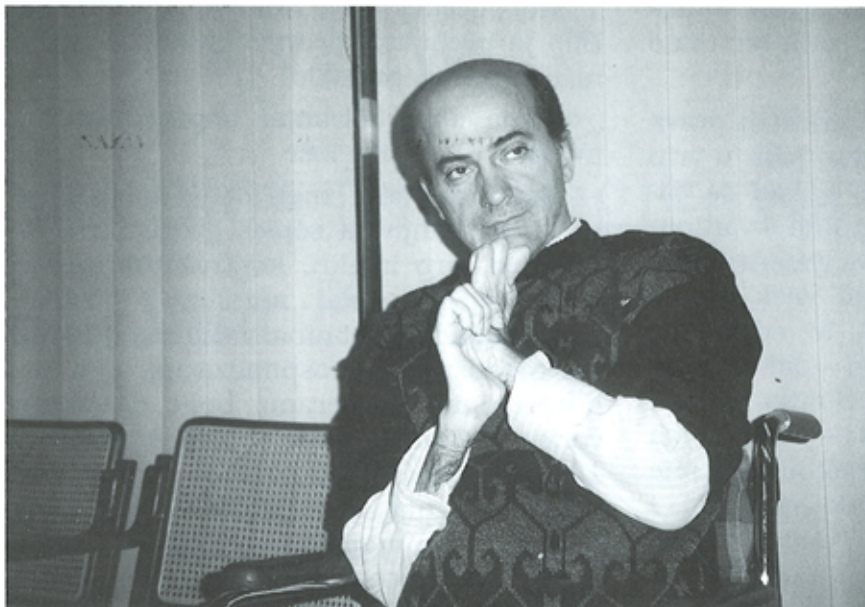
E, da sam ja imao ZET-ov prijevoz kad sam došao u Zagreb!

- *G-HUPT: Osnivač si nekih udruga osoba s invaliditetom, predsjedavao si nekima, pokretao glasila itd.; jesi li zadovoljan postignutim?*

Nekih i vrlo konkretnih, od kojih će me pojedine zacijelo nadživjeti. Mogu samo ovlaš spomenuti: Udruženje paraplegičara i kvadriplegičara SRH (dakle, osnovao sam prvu udrugu osoba s p/t u Hrvatskoj, a moji su ga nasljednici – radi upitnih fin. nesnalaženja i osobnih interesa – srozali na provincijalni nivo, ali još transformirano traje); zatim sam, dolaskom u Zagreb, u dva mandata bio predsjednik Društva distrofičara i tjelesnih invalida Grada Zagreba; a nerado se sjetim svog angažmana u SDTI-u SRH, SOIZ-u, SOIH-u... negdje je i DOPA (koja je tropa i tropira u rukama netopira). Osobita mi je čast bilo osnivanje ŠDPZ-a, a ni moj udio u iniciranju pa formiranju HUPT-a nije za potcjenjivanje. Najveće zadovoljstvo bilo mi je predsjedavanje u ŠK »Kraljevica«. Pripomogao sam i osnivanje, u Zagrebu prve, udruge osoba oboljelih od MS-a. Sad kreiram KM. Bilo je toga koš i još, a, s malo sreće, i još.

Bio sam urednik »Novih koraka«; zatim osnivač, krstitelj i urednik »INFO-a« i

izravno određuje naše živote, ima li mjesta optimizmu kada se radi o osobama s para/tetraplegijom?

ŽIVIMO ŽIVOT NA KOTAČIMA – naslov je jedne od mojih skromnih zbirčica pjesama koju nisam dovršio/dorekao. I mislim da je nužno biti svjestan života na kotačima. A kotač je sam po sebi simbol kretanja – još i više: jedina funkcionalna naprava u svemiru koja je originalna čovjekova izmišljotina.

»Sivog tigra«, a i projekt G-HUPTA-a sam autorizirao. Zajedno s Mandom K. pisao sam mnoge članke i kojekakve tekstove.

I, na posljetku, da li sam zadovoljan postignutim? Još bolje – a što sam to postigao?

Bitno je, najbitnije, da se još nisam umorio.

- *G-HUPT: Mnogih boraca za prava osoba s invaliditetom nema više među nama. Čija bi imena trebala ostati zabilježena u povijesti pokreta za prava osoba s invaliditetom?*

Moj sud je previše osoban pa i emocionalan. Ponajprije se sjećam bliskih osoba s para/tetraplegijom. Kad bi samo znali naši mladi s koliko su patnje oplemenili naše DANAS za bolje SUTRA dva dječaka i sveca među osobama s tetraplegijom: Dragec i Cvrčak. Bezimenih i anonimnih ima dovoljno za barem jednu misu zaдушnicu godišnje. Ali tko to prakticira?

Mislim da su se mnogi trudili i – mada smo mnogo htjeli, malo ostvarili – bilo je među nama, i još ih ima, spomena vrijednih pojedinaca. Ja sam osobno razočaran što nismo primjereno komemorirali odlazak Ive Blačeca i Siniše Anića.

Na sportskom planu: Ivica Pribanić, Branko Martinek.

- *G-HUPT: Kao osoba koja pomnije i vrlo zainteresirano promišlja mnoga zbiljanja u društvu, posebno ono što*

Dakle, često ni sami nismo svjesni koliko smo i kako životom opečaćeni. Uistinu, na filozofskoj razi široko nam polje, na sociološkoj doduše suženo, ali razvojem svijesti i tehnologije optimizam raste. Ja nisam utopista i ne vjerujem da će moja generacija doživjeti nešto spektakularno. Međutim, optimistima je cilj vertikalna, ne horizontalna – još manje sjedilački način životarenja/životinjarenja/vegetiranja... »Bilo kako bilo, praznik će, na kraju krajeva, stići i u našu ulicu.« (Dobri, stari Čerliševski... Usput, nemam pojma što je još pametno napisao.)

- *G-HUPT: Ako želiš, podijeli svoje iskustvo sa čitateljima G-HUPT-a, reci, bi li, kada sada razmišljaš unatrag, izabrao isti način življenja?*

Na prvi pogled užasno, zastrašujuće pitanje! Međutim, samo maloumnik može izlanuti NE, jer... Ovo je uistinu teško pitanje. Po odgovoru na ovo pitanje bit ćemo suđeni u vječnosti. Stoga – OPREZ! Ja ne mogu na sebe preuzeti odgovornost da ikome išta sugeriram, nedajbože da još poslužim i kao uzor, isprika... Ja u sebi imam previše buntovnoga Joba, premalo kristolikosti. Međutim, dovoljno sam hrabar i pristalo, nadam se, odgovoran da zabilježim: Da je meni bilo dati izabrati način življenja – vjerujte mi, tetraplegiju ne bih izabrao ni u ludilu. Ali – tko zna? – ja sam sklon vjerovanju da je tetraplegija vrlo isplativa investicija za vječnost i zlatni rudnik spasonosnog trpljenja.

Toliko na teoretskoj/teološkoj osnovi.

A što se tiče stvarna/kvarna života, naravno da bih mijenjao sve živo, što se dađe mijenjati.

- *G-HUPT: Za čim najviše žališ iz »hodajućeg života«?*

Volio bih osjetiti tlo pod tabanima, volio bih plivati i osjetiti kako voda miluje, volio bih voziti bicikl i osjetiti kako povjetarac miluje... Ja sam hedonista i tvrdim da ništa ne može milovati nježnije no u umilno ljetno predvečerje maestral, more i – ženski ten!

- *G-HUPT: Što smatraš najvećim uspjehom u borbi za prava osoba s invaliditetom?*

Htjeli mi to priznati, ili ne – ta tzv. »borba« je bliža stihiji i spontanitetu, nego osmišljenom ganjanju zadanih ciljeva. Ponekad zdvajam o tome koliko smo uopće svjesni svojih prava i oboružani snagom uvjerenja da slijedimo čvrste metode ostvarivanja svojih legitimnih prava. Zakonodavci, resorski dužnosnici i kompletan sistemski inženjering je tako dobro informiran da su uvijek za tri koplja ispred nas i koče nas da je milina – sve pod krinkom da smo siromašna zemlja. Nama je sužen prostor djelovanja, a inauguracija ideja civilnog društva stavlja nas u znatno povoljniji položaj. Polako pa sigurno otvaraju se mediji, pristupačnost školama i fakultetima se poboljšava, prijevoz nudi veće mogućnosti, sve više osoba s invaliditetom konkurira za dobro plaćena i stručna radna mjesta, ruše se građevinsko-urbanističke prepreke... a kopne i barijere u ljudskim glavama.

Posla je tako mnogo, a poslenika premalo.

- *G-HUPT: Organizacije osoba s invaliditetom uvelike su svojim djelovanjem doprinijele ublažavanju predrasuda svih vrsta. Misliš li da je to prepoznato u zajednici?*

Ovo pitanje sadrži odgovor. Možda, kao usputno, valja ukazati na činjenicu da ta tzv. zajednica u pravilu prepoznaje čelnike udruga, snažnije no udruge; što samo po

sebi dovoljno govori: javašluk je sveta krava.

O organizacijama osoba s invaliditetom valjalo bi suptilnije promišljati. Neki pojmovi su anakroni i perzistiraju zastarjele metode. Na žalost, mladi kolege morat će sačekati da biologija pošalje metuzalemske fosile u zapećak, e da bi iznjedrili nešto bitno novo i prosperitetno, posebno kad je riječ o tzv. »krovnim«.

Međutim, valja ukazati na specifično p/t problem, naš problem. Radi se o tome da imamo vrlo sposobnih nosioca funkcija i zahtjevnijih aktivnosti po raznim udrugama, primjerice u Varaždinu, Čakovcu, Puli, Rijeci, Zagrebu... Pojedinačno i kao kolektivitet »rastaćemo se« po tzv. »gemišt« udrugama. Pojedininim su osobama kudikamo primarniji osobni probici i jeftini poeni politike kratka daha nego zahtjevnije stvaranje prepoznatljiva identiteta p/t. No, s vremenom će doći sve na svoje mjesto. Lokalne zajednice i društvo u cjelini prepoznavat će nas i podržavati srazmjerno nivou manifestiranog zajedništva osoba s p/t.

- *G-HUPT: Iako si osoba s tetraplegijom, uvijek ideš dalje i dalje. Ni nove tehnologije Ti nisu nepoznate. Što smatraš da ne smiješ propustiti napraviti još za života?*

Nove tehnologije pomoći će mladima, napose intelektualcima i sportašima. Meni je dovoljan moj kompjutor i pristup Internetu – zapravo mi je to i previše i nadilazi moje sposobnosti i potrebe. Meni je sasvim dostatno obilje papira i olovke, što je zapravo jedino obilje kojega mi – hvala Bogu – nikada u životu nije manjkalo.

A što se tiče skrivenih želja i namjera, ako bude sreće, ne smijem propustiti stvoriti prvu autohtonu i monolitnu udrugu tetraplegičara u Hrvatskoj, onako kako to čine u svim organiziranim državama diljem svijeta. Ali i bez toga imam dovoljno hobija, znatiželje i interesa ne samo za ovaj kratki ostatak života, već za cijelu vječnost.

- *G-HUPT: Svjedok si mnogih prijevара što se tiče rehabilitacije osobe koje dožive ozljedu kralježnične moždine čije posljedice su para/tetraplegija. Ni danas u Hrvatskoj ne postoji kompletna rehabilitacija koja bi osobe s p/t osposobljavala za povratak u život. Kako se izboriti za tu potrebu novo-ozlijeđenih?*

Ne znam mnogo o konkretnim prijevarama, ali tvrdim i lako mogu dokazati da je para/tetraplegija najeksploatiranija invalidnost u RH! O nas su se očešali premnogi provincijalni Napoleoni koji su se para/tetraplegijom bavili striktno hobistički. Razlog je jednostavan. I danas tvrde da smo mala zemlja, da nas malo ima pa nismo eksploabilni. Naravno, za megalomane, mitomane i hohštaplere to je djelimično točno. Međutim, postoje potrebe koje se moraju zadovoljavati i problemi koje ne vrijedi gurati pod tepih.

Nadam se da se više nikad neće ponoviti avetinska ideja tzv. spinalnih centara u Rovinju, Lovranu, Biogradu n/m, Topuskom, Stubičkim i Varaždinskim toplicama i Lipiku – s referalnim spinalnim centrom u Kraljevici čak! – dovoljno za cijelu Europu. Da se čovjek raspameti, uzme li se u obzir da ni SAD nemaju toliko kompliciran i golem sustav. Mi nismo dovoljno bogati da bi nam gluposti bile imanentne

i nema potrebe za eksperimentom, nemamo pravo na skupe promašaje. Neke pojmove i nebulozne projekte SC nužno je reducirati.

Ja vjerujem da, s obzirom na (ne)prilike koje prate zdravstvo i svekoliku nesretnu tranziciju i piratizaciju i/ili privatizaciju, mi bi se trebali osloniti na jednu (ALI JEDNU I JEDINU) od jačih, tj. organiziranih bolnica s ortopedijom i rehabilitacijom pa da se sustavno prati osobu od ozljede kralježnične moždine do povratka u život, ili – u težim slučajevima – do smještavanja na primjeren način. Ekonomski pristup cjelokupnom tretmanu jako je bitan, a tu nitko ni da prstom mrdne. Neke se stvari mogu rješavati »u hodu«, ali ne stihijski. Naši bi članovi uvijek i u svako doba trebali znati tko su stručnjaci za pojedina područja i kome se obratiti kad zatreba: ortoped, urolog, plastični kirurg, fizijatar, socijalni radnik, psiholog, pravnik, svećenik, novinar, saborski zastupnik... I HUPT tu mora tvrdo raditi. Ne dvojim da je nužno stvarati »zlatni trezor« podataka. No, bez tijesne suradnje sa stručnjacima nećemo promijeniti gotovo ništa. Dr. Boljat, dr. Dimanovski, dr. Jelić, dr. R. Čop, dr. Moslavac... i još mnogi morali bi imati jedinstven stav i konkretne mjere rješavanja problema para/tetra. I, gle, čuda: do našega ulaska u EU mi ništa bitno u realizaciji SC-a nećemo postići, jer naprosto nemamo šansi; a kad se dogodi, bez obzira kada, imat ćemo neograničeni izbor gdje ćemo se liječiti i gdje ćemo živjeti. Stoga, sve je izglednija ideja da bi, po logici stvari, Nordijci mogli na Jadran. Valja razmisliti i djelovati. A do konkretizacije...

Žaloso je i bolno znati da će nam još dugo-dugo ljudi i usred Zagreba umirati u grozotnim dekubitusima, od sepse i nekih ružnih tužnih pojava o kojima nemam hrabrosti javno razglabati.

I kao usputno: ako strada neki mladać, poput mene bivšeg, što reći brižnim roditeljima, kome da se obrate?

- *G-HUPT: Tvoja poruka čitateljima osobama s para/tetraplegijom?*

Dame i gospodo, premalo se bavite politikom! Gdje su vam ambicije?! Među nama ima dovoljno inteligentnih i obrazovanih

osoba da bi već na nailazećim izborima jedna od naših osoba u kolicima morala ući u velebnu Sabornicu RH.

I, na posljetcu, mlade žene – radajte! A vi mladići, zapamtite: osoba s p/t nije rehabilitirana u potpunosti sve dok ne preuzme obvezu i odgovornost brige za potomstvo.

No, parole, poruke, savjeti... jeftina roba.

Ipak: »Za uspravan hod dovoljno je za dvije stope zemlje...« (Franičević)

Svima želim sretan Božić i još sretniju Novu godinu – puno ljubavi i dobra zdravlja tijekom 2003. godine, a HUPT-u želim da izrasta u istinski savez osoba s p/t te da se učine odlučujući koraci da HUPT dobije i/ili stvori svoje poslovne i radne prostore.

Hvala, Tihomire. Znam da si nam štošta prešutio. Jer Ti, i kada se isključiš iz neke aktivnosti, u njoj sudjeluješ na neki svoj način. Društveni si radnik i među najvećim promicateljima stvaranja civilnog društva. Iako nikada nisi bio u radnom odnosu, zaslužio si nagradu za životno djelo.

Želim Ti blagoslovljen Božić te puno zdravlja i zadovoljstva u 2003. godini. Nek Ti se ispune »neke« Tvoje neizrečene želje. Tu je i želja za dovoljno snage za nastavak rada koji Te veseli.

*Za HUPT priredila:
Manda Knežević*

Aktualnosti HUPT-a

ŠIJAVICA

Tog prohladnog zimskog jutra rashladio nas je lagani burin što je pirkao Kvarnerom. Sijalo je tek zubato sunce koje je činilo dan još hladnijim. Svuda je odisalo svježinom, ali onom koja na Lovranske ulice ne izvlači šetače. Tek tu i tamo poneki. Prije zalutali nego pravi.

Uobičajena gužva tek na placi. Iako je sezona maruna prošla, kesteni se još uvijek tu mogu naći po kažu, povoljnih 15 kuna. U ribarnici ne manjka iznenađenja. Smrzuta srdela se prodaje po 6, svježa po 10, a bakalar po paprenih 180 kn. U gradskoj vijećnici odbornici se još uvijek svadaju oko proračuna. Dok tamo sve ide po znamom – kom' obojci, kom' opanci, nešto dalje, iz kafeterije, širi se čarobni miris kavenih mješavina. I dok je more nezainteresirano, tu, ispred, kao uramljeni, dvojica Bodula u zavjetrini, na klupi uz rivu, sjede i tuku šijavicu. Onako oštro, tem-

peramentno, južnjački... Šija, šete, šete, šija... I đavo bi ga znao kako to teče i dalje ide. Ja tu igru ne šljivim. A oni? Puca im prsluk za sve brige svijeta. Boli ih špaga i što još sve ne, za sve što je bilo ili što će biti, za furešte, tajkune, kurve, za nogometaše i političare, pedere i ... HUPT. Za sve živo. Igra se na život i smrt u oblaku vinskih mušica, za litru crnog ili bijelog. A to se mora potrošiti, još do ručka. Da se ne ukiseli pa sneveseli vinsku bratiju.

Ostavljam ih neka žive u svom svijetu, neka uživaju život koji neće još dugo, a ja odoh svojim putem. Vera hoće da bacimo belicu s popom Šoferom. A i kotač na kolicima ševelja mi i ševrda; ide ukrivo, kao pas kad ide iz svatova. Odšarafio se na sinočnoj zabavi dok je tancala sa mnom, a nema mi tko popraviti. Ne smeta. Samo neka izdrži dok se vratim.

»Gledaj tamo gore drvo s mandarinama!« – dobaci mi iza leđa Senka, poka-

zujući nešto na suprotnoj strani ceste u vrijeme dok smo završavali tu prijedpovnu šetnju. Doista, preda mnom je impresivna slika. Gore, na brijegu, puca od ljepote meni nepoznato prekrasno drvo, ogoljelo, bez lišća, ali prepuno narančastih plodova. Nikada nisam vidio nešto slično u svom kraju, tamo gore, uz obale Panonskoga mora.

»Prije bih rekao da je to šipak« – odgovorih nastavljajući započetu raspravu i pokušavajući se prisjetiti bar onih osnovnih znanja iz botanike te mediteranskih i voćarskih kultura.

Ali sve moje dileme prekine nepoznata žena koja je slučajno prolazila mimo nas.

»To je kaki« – reče smješeći se neznanim tupanima. I nastavi svoj put ostavljajući dojam da se pred istim drvetom mnogi gosti i turisti znatiželjno zagledaju istražujući tajnu njegovih plodova.

Za Boga miloga, pomislih. I da nisam slučajno susreo ovu ženu, umro bih k'o vječiti seljak s neke druge planete ne naučivši čak ni ono što ovdje svako dijete zna razlikovati: šipak i kaki. Samo da netko ne sazna. A i da budem potpuno iskren, pridodat ću još nešto. Možda zahvaljujući baš tome što sam ipak uspio zbrisati i uloviti krivinu, samo na trenutak, iz »Excelsiora«, hotela u kome su se tih dana događale mnoge, a možda čak neke važne, velike i zanimljive stvari, doživio sam malo prosvjetljenja.

U sjeni prvenstva Hrvatske u bridžu i filma koji se u to vrijeme snimao negdje

u okolici održana je i godišnja skupština našega HUPT-a. Četrdesetak članova iz svih krajeva Republike, od Belog Manastira do Čakovca pa sve do Pule i Dubrovnika, okupilo se ovdje na tradicionalnom druženju, da bi čulo i naučilo nešto o sebi i drugima ili pak saznalo kakve perspektive treba očekivati u budućnosti.

Na opće iznenađenje prisutne su razočarali oni od kojih se najmanje očekivalo. Ili naprotiv. Kako se moglo i pretpostaviti, predsjednica HUPT-a Manda Knežević nije se morala puno znojiti i mučiti pozdravljajući goste. Iz Zagreba od važnijih igrača i genijalaca što odlučuju o našoj koži, nitko nije došao. Pročitani su tek uobičajeni kurtiozni telegrami isprike. Moglo je i bez njih. No zbog reda... Ali ni oni nisu mogli isprati gorak dojam da ih u ministarstvima rada i socijalne skrbi, zdravstva i HZZO-u smatraju odveć tupavima i glupim pa da bi s njima još razgovarali o brojnim otvorenim problemima, što tište i ove jadnike, ili pak o modalitetima njihova rješavanja. Za pretpostaviti je da je njihov nedolazak ujedno i poruka svim ostalim civilnim invalidima što mogu očekivati od države u 2003. godini. A tek da podsjetimo, slijedeća godina se u cijeloj Europi obilježava kao međunarodna godina invalida. Bar da su i čestitali. Ali, ni to.

Sama skupština, kao skupština. Kao stotine drugih. Od pamtivijeka sve su kao jaje jajetu slične jedna drugoj. Za zapamtiti je: počnite ipak plaćati članarinu od 5 kn

mjesečno. Po novom je to obvezujuće. Ne kao do sada.

U svakom slučaju nisu nas razočarali naši stalni gosti: dr. Čop, dr. Dimanovski, dr. Jelić, dr. Jakšić, sr. Ljerka Rašan, sr. Jadranka Pavić i drugi kojima smo puno zahvalni i bez kojih se gotovo ne mogu ni zamisliti slični radni vikendi, susreti ili druženja.

Ali, pored svega, nije na odmet spomenuti da se jedan ministar ipak očeošao o vrata naše skupštine. Tik do ulaza u kongresnu dvoranu u kojoj smo zasjedali bio je lociran i ured produkcije filma »Tri mušketira« (La femme musketeer), koji se upravo snimao na tim prostorima. U zraku se osjetio miris čak i zvjezdane prašine. Njuškali smo i razmišljali kako bi bilo prekrasno i predivno da uz ljepuškastog D'Artagnana, s mačem u koricama, unutra uđe i njegov suparnik kardinal Richelieu. Kao, povijesna ličnost, ali i prvi ministar u vladi francuskog kralja Luja XIII, iz 17. stoljeća; velečasni je, kažu Francuzi, svojim reformama, među ostalim, pomogao i izlasku te velike i napredne zemlje iz sumraka Srednjeg vijeka.

S obzirom na sumrak te razočaravajući, ponižavajući i diskriminacijski položaj velikog broja najtežih invalidnih u Hrvatskoj, zemlji koja želi postati članicom europske obitelji naroda i ovdje bi, smatramo, dobro došao jedan sličan ministar (ili više njih)... pa da invalide /ali i mnoge koji hodaju/ povuče iz gliba srednjovjekovne bijede. Jer samo oni iz iste bijede ne mogu izaći sami, bez tuđe pomoći i njege. Kao i bez dobrih i plemenitih ljudi, kojih u našem narodu nikad nije nedostajalo.

I dok osobu približno sličnih kvaliteta ne budemo ugledali i na našim prostorima, (recimo u blizini Markova trga), mali su izgledi da će netko taj svijet uvesti u – svijet nade. Umjesto toga, teći će dalje i igrati se šijavica. Preko njihovih leđa. Igra slična onoj bodulskoj i primorskoj: Šija, šete, šija... vrat. A tko će u njoj popit' vino ili rakiju, a tko obrat bostan, pretpostavljam, nije teško pogoditi.

Piše:
Ivo Bukovac

◆ ◆ ◆

ZBIVANJA U HUPT-u

Osim redovne djelatnosti koja je sve opsežnija i zahtjevnija, koja traži angažman sve većeg i stručnijeg broja ljudi, u HUPT-u se trasiraju duže staze kojima će se kretati naši budući članovi. Možemo s ponosom reći da smo sve prepoznatljiviji pa nije slučajnost da nam pristižu pozivi na razne manifestacije iz zemlje i inozemstva. Ponekad se toliko toga događa da nismo ni fizički ni financijski u mogućnosti zadovoljiti sve potrebe. Nije nam namjera nabrajati sve pojedinačno, ali dovoljno je, radi uvida, spomenuti da nas je bilo i u Japanu i u Mađarskoj i u Italiji i u Poljskoj, a na stolu je već poziv za za Mediteransku konferenciju u Portugalu te za sudjelovanje na obilježavanju obljetnice FIMITIC-a u vječnom gradu Rimu.

Za ovaj broj G-HUPT-a izdvajamo neke aktualnosti koje će to još dugo biti.

- Za HUPT je najznačajnije da smo postali članica Međunarodne organizacije tjelesnih invalida FIMITIC-a.
- 2. ožujka 2003. navršava se četvrta obljetnica postojanja HUPT-a. Možda je vrijeme da ovaj datum prihvatimo kao dan HUPT-a, a da ujedno razmislimo i o inauguraciji dana para/tetraplegičara RH. Naravno, nama nije do razloga više za zajedništvo, već je krajnje vrijeme da, po uzoru na mnogo organiziranih kolege u svijetu, i mi u određenom danu koncentriramo malo više energije za ukazivanje na naše vitalne interese te na medijsku promidžbu.
- Postoji mogućnost da organiziramo cjelodnevnu radionicu s poznatim psihologinjama Majdom Rijavec i Dubravkom Miljevac. O takvim potrebama i mogućnostima neki od nas su mogli samo sanjati, a sad je to gotova stvarnost. Hoćemo li iskoristiti priliku? Pozivamo zainteresirane da nam se jave kako bismo mogli odrediti mjesto, vrijeme i sve dodatne okolnosti. Samo oni koji nam se jave primit će daljnje i detaljnije informacije.
- Poznato je da HUPT želi svoje mjesto pod suncem i pod svojim krovom. Nastojimo dobiti određenu lokaciju na kojoj bi se gradila tzv. ogledna kuća u kojoj bi imali prostor za sjedište Udruge, za-

tim prostor za završnu fazu rehabilitacije osoba s ozljedom kralježnične moždine te s mogućnošću povremenog smještaja članova izvan Zagreba za vrijeme urgentnog boravka u Zagrebu, a također bi to bila ogledna kuća gdje bi učenici i studenti mogli dobiti što izvorniji uvid u svekolike potrebe osoba s para/tetraplegijom te s građevinskom pristupačnošću i s visoko sofisticiranom opremom koja osamostaljuje i najteže hendikepirane među nama. Projekt je vrlo zahtjevan i skup, ali se traže i kvalitetni suradnici. Ako dobijemo građevinsko zemljište do Božića 2002. godine, što nam je obećano, možemo sa sigurnošću tvrditi da nas očekuje puno posla u 2003-oj godini pa i ubuduće.

Polako pa sigurno HUPT ide dalje.

(mit)

NAGOVJEŠTAJ PROMJENA U OSTVARENJU PRAVA NA ORTOPEDSKA I DRUGA POMAGALA

Povjerenstvo se sastalo 19. rujna 2002. godine i zauzelo načelni stav da će kroz godinu dana izraditi novi pravilnik koji bi trebao biti bolji od postojećeg.

Članovi HUPT-a su upoznati s našim nastojanjem da pridonesemo boljim rješenjima ostvarivanja prava na ortopedska pomagala. S tim u vezi ispunjavali smo anketne listove i uži tim je poradio na objedinjavanju iskazanih potreba. Sve smo to uputili na adresu Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO). Međutim, Upravno vijeće HZZO-a je donijelo odluku da se ne brza s novim pravilnikom, jer bi se moglo dogoditi da je nalik prethodnomu te da se kroz godinu dana studioznije odmjere potrebe i mogućnosti, a samim time ponudi kvalitetnije izdanje pravilnika s katalogom.

Na osnovi članka 18. podstavke 8. Statuta Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje ("Narodne novine" broj 16/02 i 24/02), Upravno vijeće Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje na 9. sjednici održanoj 12. lipnja 2002. godine, donijelo je

ODLUKU

o imenovanju predsjednika i članova Povjerenstva za ortopedska i druga pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje

I.

U Povjerenstvo za ortopedska i druga pomagala Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (u daljnjem tekstu: Zavod) imenuju se:

1. prim.dr.sc. MIROSLAV JELIĆ (Upravno vijeće Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje – u daljnjem tekstu: Zavod), spec. ortoped, za predsjednika
2. prim.dr.sc. JORDAN DIMANOVSKI (KB "Sestre Milosrdnice), spec. urolog, za člana
3. doc.dr. MIROSLAV HAŠPL (KBC Zagreb – Šalata), spec. ortoped, za člana
4. prof.dr. ŽELJKO METELKO (Klinika za dijabetes, endokrinologiju i bolesti metabolizma "Vuk Vrhovec"), spec. internista (dijabetolog endokrinolog), za člana
5. prof.dr. DAMIR GORTAN (KBC Zagreb – Šalata), spec. otorinolaringolog, za člana
6. dr.med. MLADEN BUŠIĆ (Opća bolnica "Sveti Duh", Zavod za oftalmologiju), spec. oftalmolog, za člana
7. mr.sc. MIRJANA PERIĆ, mr.ph. (Hrvatski zavod za kontrolu lijekova), specijalist za kontrolu lijekova, za člana
8. mr.sc. BORIS KLAJČ (Upravno vijeće Zavoda), doktor stomatologije, za člana
9. MANDICA KNEŽEVIĆ (Hrvatska udruga paraplegičara i tetraplegičara), za člana
10. prof. MIRJANA JURIŠA (Hrvatski savez gluhih i nagluhih), prof. defektologije, za člana
11. prof. DANKO BUTORAC (Hrvatski savez slijepih), prof. psihologije, za člana
12. dipl.iur. NINOSLAV BARTULOVIĆ (Direkcija Zavoda), diplomirani pravnik, za člana *
13. dr.stom. ELVIS-ANDELKO BEGOVIĆ (Direkcija Zavoda), doktor stomatologije, za člana *

II.

Povjerenstvo iz točke I. ove Odluke izradit će prijedlog Pravilnika o radu Povjerenstva za ortopedska i druga pomagala Zavoda, prijedlog Pravilnika o ortopedskim i drugim pomagalima Zavoda, te stručne kriterije za sklapanje ugovora s isporučiteljima ortopedskih pomagala kao i za propisivanje i izdavanje ortopedskih i drugih pomagala.

III.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Klasa: 025-04/02-01/119
Ur.broj: 338-01-05-02-1
Zagreb, 12. lipnja 2002. godine

Predsjednik Upravnog vijeća
Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje
Nikica Gabrić
doc.dr.sc. Nikica Gabrić

Nadamo se da se neće ponoviti jednom već videna i doživljena nebuloza oko nesnalaženja s primjenom pravilnika. Isto tako vjerujemo da će se postići veće razumijevanje i skladnija suradnja na relaciji HZZO-a, prema distributerima, sve do krajnjih korisnika ortopedskih i drugih pomagala. Posebno možemo poželjeti da nas se poštedi silnoga i po državu skupog administriranja.

Budući da je na čelu Povjerenstva afirmirani stručnjak i osvjedočeni prijatelj osoba s invaliditetom, ne da se nadamo, već smatramo da mu je sveta obveza da zajedno s osobama kojih se najviše tiče ova problematika načini kvalitetniji iskorak u projektiranju propisivanja i distribucije suvremenih ortopedskih i drugih pomagala. Želimo kako njemu, tako i ostalim članovima Povjerenstva visok stupanj usuglašenosti te da povjerenim posao odrade na opće zadovoljstvo.

Pozivamo sve osobe s invaliditetom, posebno osobe s para/tetraplegijom, ukoliko imaju bitnih primjedbi i konstruktivnih prijedloga za novi pravilnik, da napišu što je bitno (ne opterećujte se pravnom formulacijom, jer to ima tko odraditi) i to pošalju na adresu HZZO-a, Margaretska 3, s naznakom: za Povjerenstvo za ortopedska i druga pomagala.

(tim)

NACIONALNA STRATEGIJA JEDINSTVENE POLITIKE ZA OSOBE S INVALIDITETOM OD 2002. DO 2006.

Ovih dana se putem javnih medija mnogo govori o Nacionalnoj strategiji za poboljšanje kakvoće življenja osoba s invaliditetom. Povjerenstvo pri Državnom zavodu za materinstvo, mladež i obitelj godinu dana radilo je na ovoj Strategiji. Ona bi morala postati snažan poticaj i obvezujući dokument za sve društvene subjekte koji su angažirani u kreiranju politike tretmana osoba s invaliditetom. A kako će to u praksi funkcionirati, možemo već pretpostavljati: Bit će sporo, no imamo mi i strpljenja.

(tim)

LIJEČENJE I REHABILITACIJA OSOBA S PARAPLEGIJOM I TETRAPLEGIJOM

Otkad znamo za sebe suočavamo se s najmanje tri-četiri vrlo ozbiljna problema.

- A) Dolaskom u bolnicu onemogućeni smo u postignutoj samostalnosti. Čak i najrehabilitiranije osobe s paraplegijom dolaskom u bolnicu bivaju ugrožene, a o osobama s tetraplegijom da i ne govorimo – jer osobe s tetraplegijom uvijek iznova prolaze svoju Golgotu tuđeg nemara, nebrige i nerazumijevanja.
- B) Nepoznavanje popratnih pojava koje dg. paraplegija ili tetraplegija implicira – primjerice: gubitak osjeta, načine rješavanja inkontinencije, nemogućnost pomicanja tijela i niza specifičnih problema – stvara nam tako snažne frustracije da na bolničko liječenje ne pristaju čak ni one osobe čiji je život izravno ugrožen zbog često lako rješivih zdravstvenih komplikacija.
- C) Rehabilitacijski programi naprosto degradiraju osobe s tetraplegijom koje su u visokom stupnju ovisne o tuđoj pomoći i njezi. Problem je tako značajan da nam naši članovi iznose svoja svjedočanstva o dehumanizirajućem nihilizmu. Gazi se i obezvrjeđuje volja pojedinca, ne poštuje se osoba kao osoba, već se s ljudima manipulira kao da su bezvrijedni predmeti. Psihičke torture su tako zastrašujuće da ni osobe s najsnažnijim karakternim osobinama nerado pristaju otići na kraću rehabilitaciju ili nužno liječenje u bilo koju ustanovu. Samo oni koji mogu platiti osobnog asistenta/pratioca mogu računati na duševni mir i psihofičku stabilnost tijekom rehabilitacije. Što sve zapravo doživljavaju osobe s tetraplegijom na privremenom i povremenom medicinskom i/ili rehabilitacijskom tretmanu znaju samo odabrani.
- D) Pristupačnost sadržajima bilo koje zdravstvene ustanove ovdje nije predmet razmatranja, ali svima je dobro poznato na kakve sve neugodnosti nailazimo. Nekad je upitan i sam pristup sobi, krevetu posebno, sanitarni čvor je porazan, a nerijetko nema se gdje ni ruke oprati.

Pa gdje mi to živimo?

Možda će netko pomisliti da pretjerujemo u oslikavanju krute zbilje, međutim, neka nevjerni Toma samo doma sjedne u invalidska kolica – a nedaj mu, Bože, da mu iz te pozicije zatreba hospitalizacija.

(mit)

ZLATNO PRAVILO

Ima jedan navod iz Evanđelja po Mateju:

»Sve što želite da ljudi čine vama činite i vi njima. U tome je sav Zakon i Proroci!« (Mt 7,12)

Uglavnom gornji navod čujemo (čitamo) s više ili manje pozornosti, doživljavajući ga često kao još jedan naputak, sukladan ostalim biblijskim tekstovima o tome kako valja odnositi se prema drugima: uvažavajući ih, jednako kao što i sebe uvažavamo. Promotrimo li pak pozornije ove riječi, poglavito iz osobno religioznog motrišta, uvidamo kako one sadržavaju još nešto više: načelo i poželjan način ponašanja čovjeka u odnosu prema mnogim potencijalnim negativnim izazovima života, posebice prema mogućim dvojbama u međuljudskim odnosima i činjenjima.

U ovim riječima Isus vrlo jasno i direktno ukazuje kako se valja ravnati u odnosu prema drugim ljudima. Da bi ukazao važnost tog pravila koje nosi ime »Zlatno pravilo«, On kaže kako je ono po važnosti iznad svih zakona i proroka. Dakle, ako se čovjek ravna po njemu, ispravno čini, bez obzira da li bi neko proizvoljno tumačenje Zakona ili Proroka drugačije ukazivalo. Bit ovog pravila sadržana je u tome da Isus kaže da se trebamo ravnati prema drugima na način kako želimo da drugi čine nama. Ovdje je važno uočiti bitno: da nije rečeno onako kako drugi čine nama, već kako mi želimo da drugi nama čine. U tome je sva dubina i odgovornost izrečenog pravila. Ono što želimo, tj. smatramo ispravnim načinom na koji bismo se trebali odnositi prema nama posljedica je izgrađenih vlastitih vrijednosnih stavova, koji su nastali kroz čin osobne vjere – oslušivanjem Božjih poruka o vrijednostima. Naravno da ove riječi ne znače da se čovjek

može ravnati analogno nekoj trenutnoj želji ili prolaznom osjećaju, već podrazumijevaju vrijednosno izgrađene stavove u skladu s vlastitom savjesti.

Čovjeku-katoliku Bog je podario dio Sebe u obliku savjesti koja će, pod pretpostavkom da nije svjesno i sustavno zasranjivana, uvijek osobu jasno upućivati koja je ispravna odluka u datom vremenu. Pritom, dakako, uvelike sudjeluje *ratio*, kao druga kvalitetna osobina koju je Bog podario ljudima.

Što to konkretno znači? Ako kažemo da se čovjek treba u životu i svojim aktivnostima ravnati prema Istini, Pravednosti i Ljubavi, onda je to vrlo lijepi naputak, koji ipak ostaje na samo deklarativnoj razini, budući da svatko može u datom trenutku pronaći neko apstraktno tumačenje navedenih pojmova koje mu tada odgovara i na taj način zadovoljiti formu i primiriti savjest. Kažemo li to isto: da se čovjek treba u životu i svojim aktivnostima ravnati prema Istini, Pravednosti i Ljubavi, ali kroz prizmu Isusovog Zlatnog pravila, tada ga to obvezuje na brižljivo vrednovanje svake dvojbene situacije, te preuzimanje odgovornosti za donešenu odluku koja mora biti sukladna njegovom osobnom kriteriju pravednosti, istinitosti i ljubavi, izgrađenom vjerskim-katoličkim odnosom prema Bogu. Na taj način, pojedinačnim ispravnim djelovanjem svakog čovjeka ponaosob, rodit će se nova snaga i dimenzija u društvu, koja ga tada može ozdraviti i učiniti boljim.

»U tome je sav Zakon i Proroci!«

Mr. sc. dr. Josip Šimičić

Božić je blagdan doma i kuće, obitelji i rodbine, prijateljstva i gostiju. Ali ipak, Božić ostaje na sasvim osobit način blagdan utjehe i nade za one koji – i na sam Božić – proživljavaju sudbinu toga Maloga Boga, Isusa Krista – beskućnika, bezdomnika, bjegunca.

Bonaventura Duda: *Ljudskost Božića*, »Teovizija«, Zagreb

STUDENTSKA RUBRIKA

STUDENTI S INVALIDITETOM IPAK KORAČAJU PUNOM PAROM

Udruga studenata s tjelesnim invaliditetom »Korak« osnovana je u svibnju 2002. godine, a javnosti smo 1. srpnja službeno predstavili plan aktivnosti i područje djelovanja. »Korak« su osnovali bivši članovi Sekcije studenata pri HSUTI-u. Zahvaljujući pravu studenata na slobodu udruživanja, osnovali smo »Korak«; registrirani smo pri Ministarstvu znanosti i tehnologije i pri Gradskom uredu za opću upravu Grada Zagreba, a naša matična institucija je Sveučilište.

Unatrag desetak godina na visokim učilištima su aktualizirani problemi studenata s invaliditetom i nastojalo se poraditi na njihovom uklanjanju. Danas smo suočeni s porastom broja studenata s invaliditetom na različitim visokoškolskim ustanovama, što automatski povećava broj problema.

S nadom u potpunu integraciju u akademsku zajednicu te u izjednačavanje mogućnosti studiranja za sve, zajedno sa »Šišmišom« (Udrugom slijepih i slabovidnih studenata), pokrenuli smo inicijativu za obilježavanjem ove akademske godine i izradili program »Godina studenata s invaliditetom«. Program je rezultat inicijative koja je pokrenuta na I. konferenciji o položaju i ulozi studentskih udruga u RH. Zahvaljujući podršci studentskih udruga i susretljivošću Sveučilišta u Zagrebu, danas je inicijativa opće prihvaćena. 15. listopada, na svojoj prvoj sjednici u akademskoj

2002./2003. godini, proglašenjem »Godine studenata s invaliditetom« Senat Sveučilišta u Zagrebu službeno prihvaća inicijativu i ulijeva nadu nositeljima programa da ustraju u nastojanju njegove provedbe.

Cilj programa je:

- ☛ poboljšanje kvalitete života studenata s invaliditetom
- ☛ nastojanje na usklađivanju potreba studenata s invaliditetom i mogućnosti institucija koje utječu na kvalitetu života studenata s invaliditetom
- ☛ izrada univerzalnih načela pri rješavanju pitanja kojima se poboljšava kvaliteta života studenata s invaliditetom
- ☛ nastojanje da se uključe predstavnici »Koraka« i »Šišmiša« u rad povjerenstava koja se bave pitanjima studenata s invaliditetom, a, ukoliko ne postoje, nastojati na osnivanju povjerenstava za studente s invaliditetom pri visokoškolskim institucijama i pri Ministarstvu znanosti i tehnologije
- ☛ širenje svijesti o osobama s invaliditetom i senzibiliziranje okoline za naše potrebe i legitimna prava.

prijedloge rješenja. Pri završetku ove godine čeka nas još Božićna tombola, 18. prosinca, a s početkom 2003. godine, u suradnji s mjerodavnim institucijama, započet ćemo aktivnosti koje će biti usmjerene na izjednačavanje mogućnosti i uvjeta studiranja.

Piše:
Denis Marijon

U provedbi ovog programa odradili smo niz projekata. Izradili smo plakate, proveli promociju povodom proglašenja Godine studenata s invaliditetom (16. listopada u holu Studentskog centra, Savska 25, od 10:00 do 18:00 sati, diskoteka GAP od 20), održali tribinu koja je prerasla u okrugli stol. Na okruglom stolu »Studenti s invaliditetom i barijere«, održanom 17. listopada u dvorani &TD-a, koji je organiziran povodom provođenja »Godine studenata s invaliditetom«, sudjelovali su: prof. dr. sc. Vjekoslav Jerolimov, prorektor za nastavu i studente Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Zdenko Franić, zamjenik ministra znanosti i tehnologije, prof. dr. sc. Neven Budak, dekan Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Vlatko Jurišić, sanacijski upravitelj Studentskog centra Sveučilišta u Zagrebu te Denis Marijon, dopredsjednik udruge »Korak«, i Zrinka Hakala, predsjednica udruge »Šišmiš«. Uputili smo upitnik na sve visokoškolske institucije putem kojega želimo stvoriti okvirnu sliku gdje i što studiraju osobe s invaliditetom, jer do sada nisu postojali službeni podaci o broju studenata s invaliditetom. U povodu obilježavanja Međunarodnog dana invalida otvorili smo telefon za studente s invaliditetom: 01/61 91 239. Zatim, 6.–8. prosinca organizirali smo Prvu konferenciju o kvaliteti života studenata s invaliditetom.

Sve do sada provedene aktivnosti bile su usmjerene na identificiranje problema kako bismo kvalitetno i sustavno izradili

◆ ◆ ◆

STUDENTI S INVALIDITETOM ODRŽALI PRVU KONFERENCIJU O KVALITETI ŽIVOTA STUDENATA S INVALIDITETOM

S geslom »U KOLIKOJ MJERI SAM SVJESTAN SVOJIH POTREBA, UTOLIKO ČU POMOĆI OKOLINI DA ME PRIHVATI« studenti s invaliditetom su započeli rad Prve konferencije o kvaliteti života studenata s invaliditetom.

Konferenciju su organizirali »Korak« i »Šišmiš«, a uz studente s invaliditetom sudjelovali su predstavnici mjerodavnih institucija: prof. dr. sc. Vjekoslav Jerolimov, prorektor za nastavu i studente Sveučilišta u Zagrebu, gospodin Pejo Pavlović, voditelj službe za smještaj Studentskog centra Sveučilišta u Zagrebu, gospodin Darko Rajić, voditelj službe za informatiku Studentskog centra Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Gvozden Flego, a ministar znanosti i tehnologije se ispričao zbog obveza, kao i prof. dr. sc. Neven Budak, dekan Filozofskog fakulteta. Konferenciju su otvorili Ivica Robić, tajnik Hrvatskog saveza slijepih i Želimir Gulan, predstavnik Hrvatske udruge paraplegičara i tetraplegičara i predsjednik Športskog društva paraplegičara »Zagreb«.

Na konferenciji smo analizirali probleme koji utječu na kvalitetu života studenata s invaliditetom, a tiču se područja:

- ⇒ nastave
- ⇒ studentskog standarda

Institucije koje utječu na probleme su:

- ⇒ Vlada RH
- ⇒ visoko učilište
- ⇒ studentski centar
- ⇒ studentski zbor
- ⇒ studentske udruge.

Studenti s invaliditetom suočeni su s:

- ⇒ nejednakim mogućnostima
- ⇒ težim putem do postizanja diplome

Studenti s invaliditetom nose se s:

- ⇒ arhitektonskim barijerama
- ⇒ nepristupačnošću literaturi
- ⇒ visokim cijenama stručne literature
- ⇒ plaćanjem studija
- ⇒ nemogućnošću nabave opreme i pomagala zbog visokih cijena
- ⇒ nedovoljnom informiranošću o pravima i mogućnostima
- ⇒ problemom mobilnosti
- ⇒ nepravednim uvjetima natječaja za stipendije
- ⇒ nedostatkom samopouzdanja

Što napraviti kako bi se ublažili/uklonili problemi!?

»Studenti s invaliditetom su suočeni s mnogobrojnim problemima i bavljenjem izvanstudijskim aktivnostima kojima pronalaze prijedloge rješenja za određene probleme, ali i surađuju s mjerodavnim institucijama u smjeru realizacije prijedloga«, globalni je zaključak Prve konferencije o kvaliteti života studenata s invaliditetom.

Zadaci koje su preuzeli »Korak« i »Šišmiš« u smjeru izjednačavanja mogućnosti su:

- ⇒ stvoriti sliku o studentima s invaliditetom u RH, gdje i što studiraju
- ⇒ omogućiti dobivanje informacija na jednom mjestu o pravima i mogućnostima za studente s invaliditetom
- ⇒ donijeti posebne kriterije za stipendiranje

- ⇒ omogućiti stjecanje prava na smještaj u s. d. svim studentima s invaliditetom koji žive izvan prve zone prijevoza
- ⇒ studentima s invaliditetom pomoći da ih se oslobodi plaćanja studija
- ⇒ tražiti otvaranje posebne kvote za upis studenata s invaliditetom (5% od ukupnog broja upisnih kvota)
- ⇒ zalagati se za nabavu kombija koji bi prevezio studente s invaliditetom
- ⇒ članovima pomoći pri kupnji opreme i pomagala
- ⇒ tražiti omogućavanje prava na poseban doplatak svim studentima s prvom kategorijom invaliditeta (do sada slijepi nisu imali to pravo)
- ⇒ nastojati na prilagodbi s. d. osobama s invaliditetom
- ⇒ pratiti prilagodbu prilaza, unutrašnjosti i wc-a fakulteta
- ⇒ tražiti da se autorska prava prilagode potrebama slijepih

S porukom svim studentima s invaliditetom u Republici Hrvatskoj »VAŽAN JE PRVI KORAK« i s nadom u potpunu integraciju u akademsku zajednicu i izjednačavanje mogućnosti studiranja za sve završen je rad Prve konferencije o kvaliteti života studenata s invaliditetom.

O rezultatima naših nastojanja svjedočit će vrijeme, mediji i naša okolina.

I, naravno, na kraju, posebno se zahvaljujem svima koji su moralno i materijalno podržali ovaj projekt i bez čije ga pomoći ne bismo uspjeli realizirati:

- ⇒ Sveučilištu Zagreb
- ⇒ Studentskom centru Sveučilišta u Zagrebu
- ⇒ Studentskom zboru Sveučilišta u Rijeci
- ⇒ Hrvatskom savezu slijepih
- ⇒ Športskom društvu paraplegičara »Zagreb«
- ⇒ Društvu paraplegičara
- ⇒ Hrvatskoj udruzi paraplegičara i tetraplegičara
- ⇒ Savezu organizacija invalida Hrvatske
- ⇒ Društvu distrofičara Grada Zagreba

Piše: Denis Marijon

Posuđeni članci

UOBIČAJENE ZABLUDE I STEREOTIPI O INVALIDITETU

ZABLUDA: Osoba s invaliditetom je bolesna, ili s njom nešto nije u redu.

ČINJENICA: Invaliditet je prirodan dio ljudskog iskustva, a to nije isto kao i biti u stanju bolesti. Pojedinci s invaliditetom imaju različite razine potrebâ i ponekad su bolesni, baš kao što su bolesne osobe i koje nemaju invaliditet. Brkati invaliditet i bolest ne samo da je krivo, jer se koji put može biti bolestan, a i ne može odgovoriti potrebama neke osobe; nego to potiče negativni stereotip i pretpostavku kako se osoba s invaliditetom može i treba izlječiti.

ZABLUDA: Ljudi s invaliditetom imaju lošu kvalitetu života.

ČINJENICA: To je jedan od najčešćih i najopasnijih stereotipa, jer obeshrabruje društvene kontakte i razvoj ozbiljnijih veza. Osobe s invaliditetom imaju potrebe poput ostalih ljudi koji nemaju invaliditet i one se trude postići što višu razinu kvalitete života, kao i ostali. Društvo hendikepira pojedince gradnjom nepristupačnih škola, kinâ, kuća, autobusâ itd. Stav kako je invaliditet nešto loše i kako invaliditet znači loša kvaliteta života često donosi više invaliditeta, nego invaliditet sam za sebe.

ZABLUDA: Ljudi s invaliditetom su inspirativni, hrabri i odvažni, jer se nose sa svojim invaliditetom.

ČINJENICA: Osoba s invaliditetom živi svoj život obavljajući uobičajene aktivnosti; poput vožnje na posao, kupovine, plaćanja računâ, ili sportskih aktivnosti. Pristup popratnim uslugama, pristupačnost objektima, javnom prijevozu, nogostupima, itd. pridonosi kvaliteti zdravstvene zaštite, a potrebna pomagala daju mogućnost za normalan život, jednako kao i osobama bez invaliditeta.

ZABLUDA: Ljudi s invaliditetom uvijek trebaju skupa i tehnološki napredna pomagala i usluge.

ČINJENICA: Jednostavna i jeftina pomagala su često najvažnija pomoć osobi kako bi ova imala samostalan život. Pomoćna sredstva su i prilagođeni pribor za jelo ili vrpca s čičkom.

ZABLUDA: Ljudi s teškim invaliditetom moraju živjeti u domovima za njegu ili u bolnicama za rehabilitaciju pod stalnim nadzorom kako se sami ne bi ozlijedili.

ČINJENICA: Nažalost, ovu zabludu stvorio je sustav za dugoročnu skrb koja se temelji na domovima za njegu i drugim ustanovama. Čak i oni s težim oblicima invaliditeta mogu, uz odgovarajuću potporu usluge koju pruža zajednica, živjeti u svojoj vlastitoj kući. I napokon, treba im se pružiti ta mogućnost izbora.

Izvor: Access Center for Independent Living, Dayton, Ohio, SAD

♦ ♦ ♦

SPOJ U SOKU OD BRUSNICA POMAŽE U BORBI PROTIV INFEKCIJE MOKRAĆNOG SUSTAVA

NEW YORK (Reuters) – Konzumacija soka od brusnica je uobičajeno kućno sredstvo u borbi protiv infekcije urinarnog trakta, no zašto je tomu tako, nije se znalo. Grupa istraživača vjeruje kako je pronašla odgovor: »Efekt nije u visokom postotku kiselosti brusnicâ, već zbog specifičnog spoja u brusnicama koja sprječava razmnažanje *Escherichia coli* (bakterije) na uroepitelnim stanicama« – stanicama koje pokrivaju mokraćni trakt – izvješćuje tim znanstvenika na čelu s dr. Amy Howell s Rutgers University, New Brunswick, New Jersey, u svom pismu *The New England Journal of Medicine* koji je izašao 8. listopada (*The New England Journal of Medicine* 1998; 339:1085–1086.).

Escherichia coli, ili *E. coli*, je bakterija koja se normalno nalazi u probavnom sustavu. Međutim, ako neka vrsta tih bakterija dođe u inače sterilno područje mjehura i mokraćnog trakta, rezultat može biti infekcija, sa simptomima koji uključuju često i bolno mokrenje, te krv u urinu. Takvo stanje brzo se liječi antibioticima, no s recidivom u 25% slučajeva.

U ovoj novoj studiji istraživači su testirali sposobnost ekstrakata brusnica u sprječavanju povezivanja nekih vrsta *E. coli*, uzročnika infekcijâ, sa stanicama uzetim s površine urinarnog trakta. Taj proces povezivanja se drži za prvi korak u početku infekcije.

Tijekom petogodišnjeg istraživanja tim je otkrio kako ekstrakti koji sadrže spojeve pod nazivom »kondenzirani tanini« ili »proanthocyanidins«, a koji se nalaze u brusnicama i borovnicama, mogu sprječiti proces povezivanja.

»Identificirali smo kondenzirane tanine (proanthocyanidins) kao spojeve u brusnicama koji su odgovorni za prevenciju *E. coli* kod prianjanja u mokraćnom sustavu«, glasi njihov zaključak.

»Pronašli smo kako su kondenzirani tanini sposobni prevenirati zadržavanje bakterijâ u mokraćnom sustavu te pospješiti izbacivanje bakterije iz mjehura prilikom mokrenja, što rezultira prevencijom, odnosno reduciranjem simptoma«, piše dr. Amy Howell u izjavi koju je dalo Sveučilište Rutgers.

Doktorica Howell procjenjuje kako količina kondenziranih tanina koji se nalaze u 3dl soka od brusnica – uz svakodnevnu konzumaciju – može prevenirati infekcije mokraćnog trakta, češćih kod ženâ, no kod muškaraca.

Studiju je financirao Ocean Spray Cranberries, Inc.

Izvor: Wheelweb.com

Zbivanja

POTICAJAN SEMINAR O OSOBAMA S INVALIDITETOM

U organizaciji Hrvatskog andragoškog društva i Ministarstva prosvjete i športa već dvije godine se organiziraju seminari o obrazovanju odraslih za ljudska prava. O potpori obrazovanja politici uključivanja govorilo se u Pučkom otvorenom učilištu Zagreb na posljednjem seminaru 15. 11. 2002.

Uz predstavnike škola, učilišta i centara za kulturu uvodno su govorili Manda Knežević, predsjednica Hrvatske udruge paraplegičara i tetraplegičara, Tihomir Žiljak iz Pučkog otvorenog učilišta Zagreb i Berto Šalaj iz Fakulteta političkih znanosti.

Manda Knežević je upoznala sudionike s hrvatskim i međunarodnim dokumentima o položaju i pravima osoba s in-

validitetom. Izneseni su primjeri njihove zakinutosti i neiskorištene mogućnosti obrazovanja koje bi tim osobama pružile jednake mogućnosti uključivanja u društvene i gospodarske aktivnosti. Tihomir Žiljak je govorio o razvoju pristupa koji prava osoba s invaliditetom tretiraju kao ljudska prava a njihovo nepoštivanje kao diskriminaciju. Berto Šalaj s Fakulteta političkih znanosti je govorio o inkluzivnom građanstvu, tj. suvremenom shvaćanju pojma građanstva i kakvo mjesto u tome ima obrazovna politika u odnosu na osobe s invaliditetom.

Sudionici su pokazali veliki interes za ovu temu i zaključili da je ovo tek početak bavljenja ovom temom. Dogovoreno je nekoliko budućih zajedničkih akcija, a prije svega uklapanje ove problematike u plan stručnih skupova Ministarstva prosvjete i športa. Nadamo se da će se na budućim

skupovima i ostale kolege iz škola i učilišta upoznati s neiskorištenim mogućnostima i potrebama osoba s invaliditetom. To je svakako veliki izazov za andragogiju koja svoje programe treba razvijati za te osobe, ali i za sve one koje ih okružuju i koje ima na bilo koji način pomažu.

Za nekolicinu sudionika ovaj skup je bio poticaj da već predstojeći Dan invalida (3. 12.) pripreme na drugačiji način. Dodatni motiv je osnovni moto ovogodišnjeg Dana invalida: »Obrazovanje za sve.«

Tihomir Žiljak

◆ ◆ ◆

OBRAZOVNA POLITIKA I POLITIKA UKLJUČIVANJA

...Ako uvažimo razlikovanje između građanstva kao statusa i građanstva kao uloge i primijenimo tu razliku u području rasprave o inkluziji, čini se da možemo govoriti o dva tipa inkluzije pa, sukladno tome, i naš odgovor na pitanje postoje li danas građani 'drugog reda' (diskriminirani, marginalizirani i isključeni građani) može biti dvojak. Dakle, naš odgovor na pitanje postoje li i danas građani kojima je uskraćena sloboda, ovisi o tome kako razumijevamo građanstvo. S jedne strane može se govoriti o inkluziji na razini statusa, pravnoj inkluziji, a s druge strane o inkluziji na razini uloge, odnosno na društveno-političkoj razini. Odgovor je onda **ne** – ne postoje građani 'drugog reda' ili isključeni građani na razini statusa (ili bar ne postoje u bitnoj mjeri), ali odgovor je i **da** – postoji ekskluzija, postoje građani 'drugog reda' na razini uloge, to jest postoji društvena i politička isključenost pojedinaca, pa i čitavih društvenih grupa.

Što pri tome podrazumijevam pod društvenom i političkom isključenošću i kako se ona manifestira? Pojedini autori definiraju ekskluziju kao nemogućnost određenih grupa da se sa svojim 'glasom' uključe u društvenu i političku javnu sferu, to jest da iskažu i promoviraju svoje interese i potrebe. (Young, 1997.) Drugim riječima, radi se o društveno uvjetovanim razlikama među ljudima pri čemu su određenim grupama ljudi zapriječene mogućnosti punog sudjelovanja u raspodjeli materijalnih dobara i nema-

terijalnih resursa. Isključenost se najčešće manifestira u pitanjima preraspodjele, pitanjima međuodnosa i pitanjima društvene svijesti. Iris Marion Young govori o pet tipova, pet vrsta ugnjetavanja koje se događaju ljudima – eksploatacija (iskorištavanje), marginalizacija, bespomoćnost, kulturni imperijalizam, nasilje (Young, 1989.). Ovih pet koncepata, pet tipova opresije, kako to kaže Young, zapravo označava nepravde koje se čine ljudima. Smatram da su posebice marginalizacija i bespomoćnost tipovi nepravednosti koji su usko povezani s isključenošću pojedinaca i grupa u suvremenim društvima. Ovaj tip isključenosti ne može se opravdati u demokratskim političkim sustavima, a naročito ako demokraciju poimamo kao proces diskusije i kritičke rasprave o tome kako riješiti zajedničke probleme. Socijalna isključenost je duboko nepravedna, a osim toga i vrlo opasna za opstanak demokratskih političkih sustava – socijalna isključenost narušava ljudski dignitet, na određeni način negira postojanje ljudskih prava i kroz produbljivanje nejednakosti i poticanje apatije i alijenacije prijeti stabilnosti i opstanku same demokracije...

U ovom izlaganju nastojao sam pokazati da formalna prava građanstva više nisu dovoljna. Građani se moraju osposobiti, moraju im se ponuditi znanja, sposobnosti i vještine koje će im omogućiti da se uključe u društvene i političke procese. Drugim riječima, vlasti pojedinih država, osim što predstavljaju garant formalnih prava, moraju preuzeti na sebe odgovornost za pokretanje politike uključivanja, za osposobljavanje ljudi da prihvate građanstvo kao ulogu, a ne samo kao status. Vlade moraju učiniti svjesni napor, to jest pokrenuti formativni projekt u smislu određene javne politike koja bi građane osposobila za prakticiranje formalnih prava (Sandel, 1998.).

Jedno od sredstava koje se nužno nameće pri pokušajima ostvarenja ovog cilja, to jest promišljanja načina na koji je moguće izvršiti redukciju isključenosti jest i obrazovanje. Pri tome je, naravno, preduvjet korištenja obrazovanja u promicanju inkluzivnog društva jasna odluka da se reduciranje ili, još ambicioznije, potpuno eliminiranje socijalne isključenosti i povećanje socijalne uključenosti odredi kao jasan cilj, to jest kao jedan od prioriteta

određene političke zajednice. Jedan takav primjer, na empirijskoj razini, jest laburistička vlada u Velikoj Britaniji, koja je nakon dolaska na vlast (1997.) kao jednu od svojih najvažnijih, ali i najtežih zadaća, odredila borbu protiv socijalne isključenosti, pa su s tom svrhom unutar vlade osnovali jedan poseban ured, kojeg su nazvali *Social Inclusion Unit* (Odjel za društvenu uključenost), koji predvodi ovaj 'rat' kojeg laburistička vlada vodi protiv društvene isključenosti (Edwards et al., 2001.)

...

Jasno definirani ciljevi predstavljaju iskaz o željenom stanju koje nam onda služi kao vodilja u djelovanju, pri čemu se ciljevi određuju u skladu s onim što se u određenom vremenu u nekom društvu drži vrijednim i poželjnim pa, ako je socijalna uključenost – politika uključivanja – jedan od ciljeva, onda to mora biti jasno izraženo. Ovi ciljevi se moraju jasno formulirati, objaviti i dati na prosudbu svima koji su neposredno ili posredno uključeni u obrazovnu djelatnost. Smatram da bi usvajanjem ovog pristupa mogli jasnije procijeniti potencijalnu ulogu obrazovanja u reduciranju društvene ekskluzije, jer bi naši ciljevi bili jasno postavljeni, a također bi i odgovornosti za ostvarenje tih ciljeva bile jasnije definirane i raspodijeljene. Ovakav pristup zahtjeva reformu postojećeg hrvatskog obrazovnog sustava, ali i izmjenu cjelokupnog načina razmišljanja o ulozi obrazovanju u razvoju društva.

Ova reforma mora, u pogledu doprinosa politici uključivanja, obuhvatiti bar dva aspekta. Prvi aspekt je vezan uz pitanje društveno-političkog i ekonomskog konteksta u kojemu se obrazovanje odvija, a obuhvaća čitav niz dimenzija kao što su pitanje odgovornosti nad obrazovnim sustavom i pitanje demokratske kontrole, pitanje jednakosti šansi te – što je možda najvažnije – pitanje pristupa obrazovanju, naročito za neke grupe, kao što su npr. odrasli ili pak građani s posebnim potrebama. Drugi aspekt se odnosi na sadržaje i metode, odnosno na nužnost prilagodavanja našeg tradicionalističkog kurikulumu suvremenim procesima, pri čemu u novi kurikulum treba uključiti i sadržaje važne određenim posebnim društvenim grupama.

Pri tome se naravno može ustvrditi da će ova reforma formalnog obrazovnog i školskog sustava eventualno donijeti prosperitet generacijama koje dolaze, a da se mi s problemom isključenosti moramo suočiti sada. Slažem se; zato treba posebno istaknuti ulogu koju može imati obrazovanje odraslih i cjeloživotno obrazovanje. Polazišna pretpostavka strategije cjeloživotnog obrazovanja je da ljudi nastavljaju s učenjem i nakon formativnog razdoblja, to jest nakon završetka formalnog obrazovanja. Za razliku od formalnog obrazovanja, cjeloživotno obrazovanje obuhvaća sve oblike, razine i institucije od rođenja do kraja života, pa se često govori i o »društvu koje uči«. S obzirom na suvremeni društveni razvoj koji se očituje u naglom razvoju i jačanju novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija (npr. Internet) i pojavi sve većeg broja neformalnih obrazovnih programa neki autori smatraju da je umjesto cjeloživotnog obrazovanja bolje govoriti o cjeloživotnom učenju. Cjeloživotno obrazovanje sa svojom raznolikošću i otvorenošću predstavlja stoga važan potencijalni izvor borbe protiv društvene isključenosti, a na nama je, da zajedničkim naporima to sredstvo što više iskoristimo.

Zaključno, uključivanje marginalnih društvenih skupina normativni je zahtjev pravednosti i središnji element istinske demokracije, pri čemu opet napominjem da inkluzija ne znači puku formalnu i apstraktnu jednakost prava svih članova političke zajednice. Inkluzija znači priznavanje društvenih različitosti i poticanje različitih grupa da iskažu svoj glas o svojim potrebama, interesima i pogledima na društvo.» (Young, 2000.: 120).

* Berto Šalaj, asistent na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu na predmetu *Politička kultura i obrazovanje za demokraciju*

Izlaganje na seminaru: **OBRAZOVANJE KAO POTPORA POLITICI UKLJUČIVANJA**

Organizatori:
**Zavod za unapređivanje školstva
Hrvatsko andragoško društvo**

Pučko otvoreno učilište, Zagreb, 15. 11. 2002.

BONTON

Svjedoci smo velike (velike u našem okruženju) medijske hampe koja je popratila *Bonton* u svakodnevnoj komunikaciji s osobama s invaliditetom izašao iz radionice HSUTI-a. A radi se o skromnom prilogu humanizaciji svakodnevne komunikacije.

Budući da su prošla vremena bila opterećena nazadnjaštvom i tradicionalizmom, nerijetko s natruhama preživjelih konvencija i vrlo upitnih normi ponašanja, nekad su bantom obuhvaćane pogoleme teme sa svrhom odgojno prosvjetiteljskim prometejstvom, a tog se »štih« nisu oslobodili ni neki današnji emisari koji izmišljaju toplu vodu.

Bonton – što je to uopće bonton? Osim pravila o ponašanju u društvu, može li bonton postati kulturni/kulturološki hit? Svakako ne; odnosno male su vjerojatnosti da nam izvjesno neizvjesni genijalac ponudi nešto što bi preteklo nailazeće vrijeme te ponudi do te mjere futuristički bonton koji bi nadmašio čak i jedva moguću ili jedva zamislivu sintezu svih mogućih bontona svih civilizacija. Ali autori uvodno narečenog Bontona nisu patili od nedostatka ambicija.

Bonton je nekada bio pogolem bukvar koji je imao istaknuto mjesto na polici osobnih biblioteka. Nekad je to bila kulturna knjiga. Danas se doima kao otrcano štivo, a u najboljem slučaju kao svjedočanstvo minulog vremena, što zapravo i jest. Međutim, možemo se kao ovlaš priupitati koliko se nekim novim bantom mogu polučiti odrednice sadašnjeg i doglednog veremena; možemo, ali ovdje nije nužno. Još bolje, nije li bonton kao sredstvo oplemenjivanja komunikacije i kao svojevrsan duhovno-literarni izraz odživio svoje, kao štivo davih djedova i baka? Ili je bonton sofisticiranije metamorfozirao u kojekakve deklaracije, konvencije, manifeste itd. – sve do ustava suvremenih država?

Bilo kako bilo, sve se svodi na starozavjetnu poruku, koju je Krist reafirmirao: »Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe.« Ta se poruka može iščitati iz svih iole humanih poruka bilo kojega bontona (ponašanja, gesta i grimasa, govorenja i glasnogovorenja, pisanja i čitanja, zapravo svih oblika ljudskih djelatnosti i običaja).

Budući da postoje uvijek stanovite specifičnosti, tj. posebnosti koje se izravno tiču osoba u invalidskim kolicima, evo još jednog bontona prema tekstu Rica Garrena koji je objavljen u Challenge Magazineu.

Sljedeće sugestije pridonose boljoj komunikaciji s osobama koje se kreću pomoću invalidskih kolica:

1. Što je najosnovnije? Usredotočiti se na osobu, ne na njen invaliditet.
2. Pristojno je rukovati se s osobom s invaliditetom čak i kad ova ima ograničene mogućnosti pomicanja ruku ili koristi protezu.
3. Prije nego priskočite u pomoć, uvijek pitajte osobu u kolicima želi li ona vašu pomoć. Možda pomoć nije potrebna, ili je nepotrebna.
4. Nemojte se vješati ili naslanjati na nečija kolica. Ona su dijelom nečijeg osobnog prostora pa ih se nesmiје tresti, naslanjati se na njih i slično.
5. Govorite izravno osobi u kolicima, ne nekome pokraj, kao da korisnik kolica ne postoji.
6. Ako će razgovor potrajati više od nekoliko minuta, sjednite, kako biste došli u istu visinu očiju s osobom koja sjedi u invalidskim kolicima. Obje strane bit će pošteđene ukočenog vrata!
7. Nemojte ponižavati ili ponašati se zaštitnički prema osobi u kolicima time što ćete ju tapšati po glavi.
8. Kada nekome objašnjavate put, mislite na stvari kao što su udaljenost, gdje su udubljeni/sniženi nogostupi ili postavljene rampe, kakvi su vremenski uvjeti i fizičke prepreke koje mogu ometati kretanje.
9. Nemojte obeshrabrivati djecu u postavljanju pitanja osobi u kolicima o njezinim kolicima. Otvorena komunikacija pomaže u premošćivanju predrasuda koje vode strahovi ili zablude.
10. Kad se osoba koja koristi kolica »prebaci« iz njih u automobil ili na stolac, klupu, zahod, krevet... nemojte maknuti kolica izvan njenog dohvata. Ako se kolica ipak moraju maknuti iz nekog razloga, pitajte za mišljenje osobu koja koristi kolica.

11. U redu je koristiti izraze poput: »hodati pokraj« ili »idemo se prošetati« kad razgovarate s osobom u kolicima. Ona to shvaća i prihvaća kao izražavanje zamisli o kretanju u istom smjeru.
12. Ljudi koji koriste kolica različitih su fizičkih mogućnosti. Neke osobe koje rabe kolica mogu hodati uz pomoć ili na kraće udaljenosti. Te osobe koriste kolica jer im ona pomažu u očuvanju snage i za efikasnije kretanje.
13. Nemojte misliti o ljudima u kolicima kao o bolesnicima. Invalidska kolica se rabe kao pomagalo osobama u prilagodbi ili za kompenzaciju kod oštećenja organa za kretanje. Sama oštećenja mogu nastati i bez pojave zaraznih ili bilo kakvih drugih bolesti. Nerijetko se radi o čisto mehaničkim/fizičkim ozljedama, povredama, invalidiziranju i polivalentnom hendikepu. Neki od uzroka koji upućuju na korištenje invalidskih kolica mogu biti, primjerice: oštećenje kralježnične moždine, moždani udar, amputacija, mišićna distrofija, cerebralna paraliza, skleroza multipleks, dječja paraliza, bolesti srca, teži oblici reumatičnih pojava i još mnogo-mnogo drugih uzroka pri oštećenju organa za kretanje.
14. Pazite na svoje predrasude! Nemojte misliti kako je uporaba kolica tragedija. Kad su invalidska kolica dobro opremljena i odabrana, ona zapravo mogu značiti slobodu koja pruža korisniku mogućnost slobodnog kretanja i punog angažmana u životu.
15. Nemojte maziti pse vodiče ili druge životinje koje pomažu... One rade.

Ovih petnaest pravila imaju izvorište u *Wheelchairnet, University of Pittsburgh, Pennsylvania, SAD. (Preveo Janko Erlich.)* Naravno da ovo nije Alfa i Omega bontonskog uopćavanja, ali je vrlo smjerno i u životu lako primjenjivo; ne odveć zahtjevno – a to je također bontonska odlika. No, ono što nedostaje, uvrstite sami – sami

oblikujte svoj bonton, nešto poput antologije u koju svaki izbornik unosi svoje favorite.

Vi, koji posjedujete HSUTI bonton usporedite i procijenite nivo plagijata »tata mata od zanata«. Na temelju izvornog teksta koji vam mi nudimo sami procijenite što je što; i, osim toga, zar nas elementarno poštenje ne obvezuje da navedemo izvorišta? Razmislite malo i o rustikalnim karikaturama; posebno o ženi s čašom u ruci oko koje strši šest flaša, kao – ruke poslužitelja natječu se natočiti praznu čašu mladoj dami; kakvo joj se blaženstvo nudi – blago njoj! Ako je to prepoznatljiva životna situacija, čestitam, žene! I to je onda mnogo više od karikature – nedajbože.

No, zanemarimo što tko i kako poima, jer naš je cilj proučiti pa primijeniti ponudena pravila uvijek i u svim prilikama kad se od nas traži vrlo mali napor. I ne zaboravimo da je komunikacija dvosmjerna i razgranato nepredvidiva te da uveliko o nama samima ovisi u kojoj će nas mjeri prihvatiti sugovornik, bez obzira na dob, znanje, predrasude, komunikacijske i komunikološke/kulturološke šumove, zalihost/redundanciju i... dobru volju.

t i h o

OSNOVANO DRUŠTVO ZA PROTETIKU I ORTOTIKU

U trećem tisućljeću medicina će sve više pozornosti posvećivati problematici osoba s invaliditetom i osobama starije životne dobi kojima su za svakodnevno funkcioniranje često potrebna ortopedska pomagala.

U Hrvatskoj je 25. siječnja o. g. osnovano Društvo za protetiku i ortotiku, koje čine profesionalci iz različitih djelatnosti (liječnici, fizioterapeuti, inženjeri, protetičari i ortotičari), a koji su međusobno povezani radom na području ortopedskih pomagala i rehabilitacijske skrbi. Temeljni cilj Društva je unapređenje kliničkog, stručnog i znanstvenog rada, poboljšanje kvalitete i standarda ortopedskih pomagala, kontinuirana edukacija za njihovu stručnu pri-

mjenu, senzibilizacija zajednice za skrb o osobama s invaliditetom te značenje ortopedskih pomagala u postizanju njihove funkcionalnosti i neovisnosti.

Društvo je postalo i član međunarodne asocijacije za protetiku i ortotiku ISPO Croatia i ove je godine, zajedno sa Zavodom za rehabilitaciju i ortopedska pomagala i u suradnji s Hrvatskim ortopedskim društvom i Hrvatskim društvom za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Hrvatskog liječničkog zbora, organiziralo u Dubrovniku, od 23. do 25. listopada, Treću regionalnu ISPO konferenciju za centralnu i istočnu Europu.

Predsjednik Društva ISPO Croatia je prim. dr. sc. Miroslav Jelić.

(t)

PSON-ova međunarodna konferencija

Poljski savez osoba s invaliditetom (Polskie stowarzyszenie osób niepełnosprawnych) je od 7. do 9. prosinca održao u Modlnici, pokraj Krakówa, Petu međunarodnu konferenciju pod naslovom »Perspektive izjednačenja šansi« uz sudjelovanje gostiju iz više zemalja: Belgije, Danske, Francuske, Hrvatske i Jugoslavije.

Konferencija se sastojala od dva dijela.

U prvom dijelu su se mogla čuti izlaganja o slijedećim temama: Prava osobâ s invaliditetom sa stajališta Glasnogovornika za ljudska prava; Aktivnosti, uloga i zadaće nevladinih udruga za dobro osobâ s invaliditetom u okruženju Europske unije, Osobe s invaliditetom u svijetlu zakonodavstva Europske unije; Međunarodna iskustva u implementaciji prava za osobe s invaliditetom; Poljski model rehabilitacije i Europska unija – prepreke i perspektive njihove eliminacije; Medicinska, profesionalna i socijalna rehabilitacija u Poljskoj u usporedbi sa zemljama Europske unije; Perspektive za starije osobe u Europskoj uniji; Promocija rehabilitacijskih programa kao uvjeta za egzistenciju i socijalnu integraciju osobâ s invaliditetom; Utjecaj fizič-

ke aktivnosti na integraciju osobâ s invaliditetom i starijih osobâ u Europu; Ostvarenje potrebâ osobâ s invaliditetom – korisnika javnih objekata u Poljskoj i Europi; Pristupačnost urbanih središta i građevina; Poljska i međunarodna iskustva; Poboljšanja u kretanju osobâ s invaliditetom u javnom i individualnom prijevozu uzimajući s težištem na infrastrukturu, Interpersonalna komunikacija osobâ s invaliditetom – danas i u budućnosti; Prijevoz i infrastruktura i porebe osobâ s invaliditetom za kretanjem; Obrazovni sustavi za osobe s invaliditetom u vodećim zemljama Europske unije; Od vrtića do... obrazovanje osobâ s invaliditetom i njihove mogućnosti zapošljavanja; Obrazovanje kao uvjet za mogućnost izjednačenja u ujedinjenoj Europi; Adaptacija sveučilištâ za potrebe obrazovanja kako bi se izjednačile mogućnosti za zapošljavanje; Pristupačnost sveučilištâ za osobe s invaliditetom po pristupanju Poljske Europskoj uniji.

Drugi dio konferencije bio je posvećen radionicama u kojima su bile primjenjene tehnike integracijske igre, metaplana, zvijezde pitanja, tehnike četiri pitanja, brain storminga, ribljev dijagrama – ishikawy te pareto dijagrama.

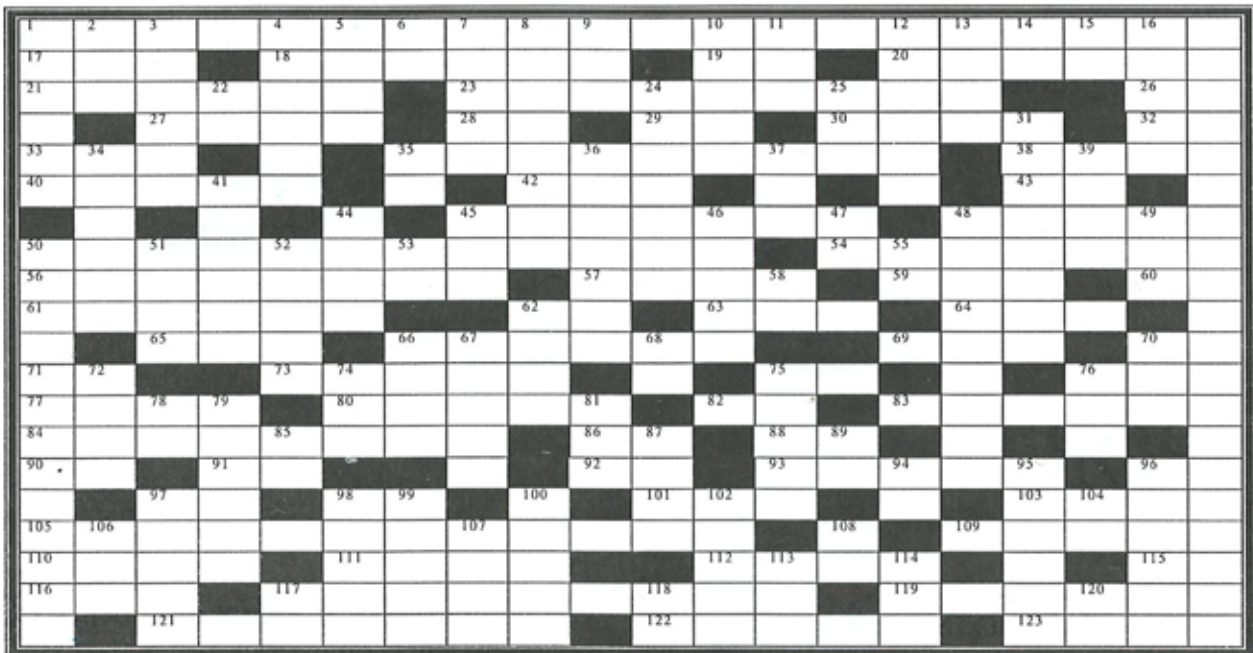
Konferencija je održana pod pokroviteljstvom Waltera Schwimmera, Glavnog tajnika Vijeća Europe, i Longina H. Pastusiaka, Maršala Poljskog Sejma.

Kako je vidljivo iz navedenih tema predavanja, težište konferencije bilo je na usporedbi poljskih i europskih prilika te na što bržem izjednačavanju mogućnosti osobâ s invaliditetom u Poljskoj u odnosu na Europsku uniju i iskustva njezinih zemalja članica, pogotovo zato jer je Poljska u prvoj grupi onih zemalja koje će se ubrzo priključiti Uniji. Iako Hrvatska tek treba predati molbu za priključenje Europskoj uniji, a datum pridruženja je neodređen, poljska iskustva dobro će nam doći. A i prilike u kojima se nalaze osobe s invaliditetom u naše dvije zemlje vrlo su slične.

Janko Ehrlich Zdvorák

Nagradna križaljka

Vodoravno:

1. (do 123.) HUPT; 17. Ulica, put (tal.) 18. Kićeni stil u umjetnosti; 19. Pokazna zamjenica (ž. r.); 20. Augmentativ za kitove ubojice – orke; 21. Izlog (mn.); 23. Grana privrede; 26. Ove godine; 27. Država mormona; 28. Inicijali urednika G-HUPT-a; 29. Inicijali čuvenog igrača i trenera »Hajduka« (barba); 30. Veza u Wordu; 32. Upiši ZI; 33. Prijevremen; 35. Jedan od najglasovitijih likova crtanog filma; 38. OTAČ; 40. Pripadnici jedne od većih skupine naroda; 42. Eduard; 43. Sakavci ga obvezatno rabe; 45. Distributer plina; 48. Bivši slovenski političar Krajačić; 50. S njim se proslavio Sizif; 54. Dobitak za uspjeh, poticaj za rad; 56. Grdna zmijurina; 57. Oris; 59. Usklik na španjolskom; 60. Dva samoglasnika; 61. Mjeriti; 62. Mega tona; 63. Miran, nečujan; 64. Ime glumice Begović; 65. Japansko ime; 66. Gradić u Sloveniji (idrijalit); 69. Svečana lirska pjesma; 70. Nota (re); 71. Auto oznaka za Zagreb; 73. Emocija plašljivca; 75. PT; 76. Dubok ženski ili dječjački pjevački glas; 77. Isto što i pod 5. okomito; 80. Odbitak od prodajne cijene; 82. Jedinica za površinu; 83. Starohrvatski ornament; 84. Jedna od slastica; 86. Kratica za radio klub; 88. Središte vrtnje; 90. Završetak mnogih prezimena; 91. Staroegipatski bog; 92. IR; 93. Nogometni pojam, snažan udarac »punom nogom«; 96. Žan Pol; 97. Ante portas; 98. Ham (eliziran); 101. Zamjenica ž. r. u mn.; 103. Dramatičan poziv; 105. Ipak se kreće! (Galileo Galilei); 109. Udavače nakon svadbe su...; 110. Pješak u šahu; 111. Pokvaren, truo; 112. Rima, srok; 115. Ivan Goran; 116. Tinin sledžija; 117. Pozvati na razum; 119. Žitelji Azije; 121. Ludost, nesmisleno ponašanje; 122. Marljiv, radišan i temeljit; 123. Harač (elidiran).

Okomito:

1. Udruga invalida domovinskog rata; 2. Kratica nekoć moćne zagrebačke firme; 3. Klimakterična pojava; 4. Radnja trzalicom; 5. Kratica anakronoanaroidnog saveza; 6. Košarkaški klub; 7. Glavna žila kucavica; 8. Zakuhanu, uzavrijelo; 9. Ljudski vijek, doba; 10. Trka; 11. Plin; 12. Vika; 13. Mojsijev brat; 14. Radio klub; 15. Prvo slovo abecede x 2; 16. Književna vrsta; 22. OT; 24. Bavi se alpinizmom; 25. Tlo (mn.); 31. Primorsko mjesto, postojbina vrsnih pomorskih kapetana; 34. Bolest grla; 35. Sastavni veznik; 36. Mirisom odražavati, sličiti; 37. Prebivalište stoke sitnog zuba; 39. Suprotnost svjetlu; 41. Proizvode ga laici, odn. čine ga laici; 44. Maleni konj; 45. PPA; 46. Glavna žila kucavica; 47. Njem. prijedlog NA; 48. Ogledalo iz bajke u deminutivu; 49. Riječni otok; 50. Jedan od najcijenjenijih saveza, gotovo institucija u RH; 51. Maskota Univerzije u Zagrebu; 52. Fotografija; 53. Vršitelj dužnosti; 55. AO; 58. Drugo lice jednine; 62. Zagrebački izraz za ljudinu, mrgu; 66. Stanovnik Irske; 67. Životinjica oštra zuba i tražena krzna – hrabar kao...; 68. Javašlučka poštapalica; 70. Usklik opažanja; 72. Tal. pjevačica sedamdesetih, hrv. porijekla Vilma; 74. U osnovi trijada; 75. Brodski pramci; 76. Atavistički tata; 78. Ivan Zapolja, prijedlog; 79. Alat kitolovca; 81. Isto što i pod 74.; 85. Peti glas solmizacije; 87. Dio kuće; 89. Natrijev karbonat (skrać.); 94. Upitna čestica; 95. Upiši: JADRIA; 96. Žena (dem.); 97. Iznos za podmirenje duga; 98. Per aspera ad...; 99. Mladenkina oprava/otpremnina, prćija, dota, vijeno; 100. Nasilje (turc.); 102. Odjevni predmet (mn.); 104. Sastavni veznik; 106. Poljoprivredno industrijski kombinat; 107. Muza u genitivu; 108. 2. l. jed.; 113. Sliv, odljev; 114. Džingis; 117. Geografski pojam; 118. Ivo Robić; 120. »Jedva riješeno«.

Napomena

Za nagradu konkuriraju svi koji ispravno riješe 1. vodoravno i okomito.

1. nagrada mobitel; 2. nagrada CD »Da. Ti to možeš; 3. nagrada CD o građevinskim barijerama (a moža nagrada bude još, tko zna?).

Tražena dva rješenja ispišite na dopisnici ili razglednici (može i čestitki) pa po-

šaljite na adresu HUPT-a do 1. veljače 2003. godine.

(S obzirom da se prvi mačići u vodu bacaju, ne zamjerite sastavljaču razne nezgrapnosti. Hvala.)

Sastavio:
Tihomir Perhat

SPORT

NAGRADA ZA ŽIVOTNO DJELO

Htjeli mi to priznati, ili ne, malo je ljudi s laskavim titulama, koje mi poznajemo i koji su – sve što su postigli – postigli svojim trudom, talentom i sudbinom, da ih i nailazeće generacije pamte te kroz njihove uspjehe odmjeravaju svoja dostignuća. HUPT ima čast da u svojim redovima ima već povijesnu osobu. A čast i ponos je još veći već samim tim što i neke druge sredine i društveni subjekti prepoznavaju domete jedne izuzetne osobe s tetraplegijom, osobe koja je svoju osobenost grandiozno uosobila na sportskom polju postavivši takve limite da će nailazeće generacije imati »vraški zadatak« nadmašiti je.

Jasno, riječ je o Milki MILINKOVIĆ.

Pozivom na oglašeni Natječaj za dodjelu javnih priznanja Grada Kraljevice u 2002. godini Milivoj Mandekić, izvjestitelj koji budnim okom prati Milkine rezultate već desetljećima, predložio je da se nagrada za životno djelo dodjeli gospođici Milki Milinković iz Kraljevice, Obala Kralja Tomislava 2.

Radi povijesti športa među osobama s para/tetraplegijom G-HUPT ima svetu ob-

vezu zabilježiti, tj. prenijeti argumentaciju istinoljubivog kroničara.

»Milka Milinković rođena je u Sanskom Mostu, BiH, dana 7. travnja 1955. godine. U Kraljevici živi od 1968. godine, kada je došla na liječenje i rehabilitaciju u kraljevičku ortopedsku bolnicu jer je padom s trešnje, kao nestašna djevojčica, prelomila kralježnicu i ozlijedila kralježničnu moždinu te postala osoba s paraplegijom, trajno vezana uz invalidska kolica. Radni vijek provela je u KBC Kraljevica, kao krojačica, i sada je u mirovini. Već tijekom rehabilitacije počela se intenzivno baviti invalidskim sportom, a od 1971. godine aktivna je i gotovo nepobjediva sportašica i višestruka šampionka domaćih i svjetskih atletskih borilišta.

Prvi nastup na državnom prvenstvu imala je 1972. godine. Iste godine EX Jugoslavija je prvi put sudjelovala na paraolimpijskim igrama koje su održane u Heidelbergu, SR NJEMAČKA. (Zapravo je EX SFRJ poslala jednog hohštaplera na paraolimpijadu u Tokio – no, momak popušio i popio. OP. P.). Na paraolimpijskim igrama u Njemačkoj iz Hrvatske su

sudjelovali pok. *Pribanić Ivica i Milka Milinković, a Slovenija je bila najjače i najmnogoljudnije zastupljena; zato ostaje fascinantno zabilježeno već u startu jedne velike karijere da je Milka Olimpijka, od sveukupno osvojene četiri medalje, osvojila dvije: srebrnu u vožnji kolica na 60 m i brončanu u bacanju koplja u cilj. Od tih davnih dana Milka se natječe u više disciplina: vožnji kolica na 100 i 800 m, bacanju kugle, koplja i diska te u košarci, a o njezinim rezultatima, uspješnosti i upornosti najbolje govore mnogobrojne medalje osvojene na paraolimpijadama, kao i svjetskim, europskim i državnim prvenstvima. Sudjelovala je na sedam paraolimpijskih igara i osvojila osam medalja. Posebno joj je draga prava paraolimpijska medalja osvojena za Republiku Hrvatsku 1992. godine u Barceloni. Osim toga, začuđujući je podatak da je za nacionalnu reprezentaciju nastupala 127 puta; da je na paraolimpijskim igrama, svjetskim i europskim prvenstvima osvojila 18 zlatnih, 7 srebrnih i 11 brončanih medalja; a na ostalim natjecanjima i mitinzima osvojila je još 110 medalja – od kojih je 90 bilo zlatnih. Sveukupno je osvojila 146 medalja – do sad!*

Za postignute rezultate primila je sljedeća priznanja, odlikovanja i nagrade:

- zlatna plaketa SOFK-e SFRJ: 1972., 1973., 1975., 1977., 1979. i 1985. godine,
- priznanje SIZ fizičke kulture i Saveza fizičke kulture Rijeka: 1977., 1981., 1985. i 1988. godine,
- sportaš godine SFRJ: 1980., 1984. i 1986. godine,
- povelja Saveza za rekreaciju invalida Jugoslavije 1978. godine,
- nagrada Grada Rijeke 1976. godine za postignuća u sportu, unatoč invaliditetu,
- odlikovanje Predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana Ordenom Danice Hrvatske 12. siječnja 1993. godine,
- zlatna značka Hrvatskog olimpijskog odbora za postignute izvanredne sportske rezultate 10. rujna 1995. godine,

- povelja o dodjeli općinske nagrade Kraljevice 6. prosinca 1995. godine,
- Državna nagrada športa »Franjo Bučar« 1998. godine,
- sportašica godine 2001. u izboru Hrvatskog športskog saveza invalida.

Pored narečenog Milka Milinković je inicijatorica osnivanja Sportskog društva paraplegičara »Frankopan« koje je osnovano početkom 2000-te godine u Kraljevici, a koje djeluje na području Primorsko-goranske županije sa ciljem promicanja sporta u invalidskim kolicima i koje okuplja 15 aktivnih sportaša i broji 20-tak članova.

Sve navedeno govori o iznesenom prijedlogu više od svih riječi te se duboko nadamo da će Vaša potvrda prijedloga biti toliko potreban i značajan poticaj gospodici Milki Milinković za još jedno veliko natjecanje za slavu Republike Hrvatske, Grada Kraljevice, kao i za nju osobno na Paraolimpijskim igrama 2004. godine u Ateni, a ujedno i zaslužena nagrada i priznanje sportašici koja je nagradu, kao i sve prethodne, izborila pošteno i u nadasve teškim uvjetima.«

Osim dipl. ekon. Milivoja Mandekića, prijedlog za nagradu za životno djelo potpisalo je 150 građana Grada Kraljevice te Sportsko društvo paraplegičara »Frankopan«. Odbor za dodjelu gradskih priznanja uvažio je prijedlog. Ukratko, naša Milka je dobila nagradu za životno djelo, što joj je uručena na svečanoj sjednici Gradskog vijeća, na dan Grada Kraljevice i dan sv. Nikole.

HUPT čestita Milki, ali jednako tako i građanima Grada Kraljevice koji u svojoj sredini prepoznaju vrijedne ljude i koji su – i ne samo ambijentalno – ostali u lijepoj uspomeni mnogoj osobi s para/tetraplegijom.

*Za G-HUPT priredio:
Tihomir Perhat*

EUROPSKA GODINA OSOBA S INVALIDITETOM

2003

